

İlkin Manya

HALK ŞİİRİNDE ANA SESİ

Kadın Ozanlar
Antolojisi

İNANÇ
YAYINLARI

İLKİN MANYA • HALK ŞİİRİNDE ANA SESİ...

**Babam Mehmet Manya ve
Anam Lâtife Manya'ya
ellerini öperek.
İ. M.**

İLKİN MANYA

HALK
ŞİİRİNDE
ANA SESİ

Kadın Halk Ozanları
Antolojisi

İNANÇ YAYINLARI
P.K.: 95 — Beyazıt
İSTANBUL

HALK ŞİİRİNDE ANA SESİ

Kapak düzeni : Ethem Çalışkan
Fotoğraf Cihan Özyağmur
(Eczacıbaşı Koleksiyonu - 1979)
Sayfa düzeni .Aysel Ürün
İç baskı-dizgi Osmanlı Matbaası, Tel: '26 70 52
Kapak baskısı: Onar Ofset
Birinci baskı Mart 1983

GİRİŞ

HALK ŞİİRİNDE ANA SESİ

D illeri yapan, yayan ve yaşatan analardır. İnsanın, ilk öğrendiği, unutmadığı, en iyi konuşabildiği anadilidir. Dili zengin kılan ise sözcüklerdir. Sözcükler, bir türküye, atasözüne, deyme, bir şiire girebilmişse uzun yıllar yaşama şansı kazanabilir. Sözcük, türkülerde, şiirlerde, deyişlerde, ağıtlarda, öyküde, masalda, efsanede, atasözü ve deyimde kullanılmamışsa kuru kütük yığını olmaktan ileri geçemez. Böylesi kelime odun gibi yanıp kül olur gider.

Anadilimiz Türkçe'yi güçlü kılan, sürekli kılan, uzun geçmişten günümüze getiren analarımızdır. Babaların omuzu geniştir, anaların kalçası geniş! Bundan, erkeğin uçar, kadının oturaklı olduğu sonucu çıkarılmıştır. Erkeğin gözü ve işi dışardadır, ana «dişi kuş» olarak yuvayı yapmak görevindedir. Erkeğin amacı, kurulan yuvayı korumak ve kollamak, kadının hedefi de daha iyiye, daha güzele, daha inceye yürümektir. Anaların diline yerleşmeyen sözcüğün, bir milletin dilinde uzun süre kalmasına imkân yoktur. Anaların ninnisi su verip geliştirir sözcüğü, ağıtlar, türküler geliştirir.

Dil bir milletin ses bayrağıdır. Ses bayrağını, anadili olarak dalgalandıran kadınlar olmuştur. Geriye çekilip yarına soluk ulaştıran kadınlar!.. Kadın-

ların dili, gelenek ve görenekleri korumadaki gücünü ve önemini Batılılar çoktan kavramışlardır. Bir çok Batı ülkesinin başkentinin adı bir kadının, mitoloji kahramanı bir kadının adından alınmıştır. Efsaneler, büyük savaşların kadın aşkına yapıldığını belirlemiştir.

Türk geleneğinde de kadının; milli varlığı korumada önemli yeri olduğu gerçektir. Ancak Türk kadını yükünü, isimsizlik dağlarına yığmıştır. Türk edebiyatını başlatan efsaneleri süsleyen, masallara, halk öykülerine geniş ufuklar çizen belki de kadınlarımızın hayali ve ince duygusudur. Kadın sesi, başlangıcından bugüne şiirimizi, türkümüzü, ağdımızı, ninnimizi seçkin sözcüklerle örmüştür. Dokuz yüzyıl öncesinden günümüze seslenen «Divan-ı Lugat-it Türk» te örnek olarak yer alan Türkçe deyişlerin büyük çoğunluğunun kadınlarımız tarafından söylendiği muhakkaktır: Alpertunga bir savaşta Hak katına yükselmiştir ve yiğit dostları acılarını yüreklerine gömerken bir kadın ılığı ağıtta nice zamanları aşmıştır:

«Alpertunga öldü mü
Kötü dünya kaldı mı
Felek öcün aldı mı
Şimdi yürek yırtılır...»

Halk şiirimizde ana sesine kulak verirken ağıtlar üzerinde özellikle ve önemle durmak gerekir. Kadın, bağı taşıdır ama gözü de yaşlıdır. Ağıtlarımızın hemen hemen yüzde doksanının altında bir ananın, bacının, gelinin imzasını aramak gerekir. Ama imza yoktur hiç birinde!.. Edebiyat tarihçileri böylesi yapılar için «anonim» terimini kullanırlar. Anonimdir

ağıtlar, çünkü söylenen bir ağıt, yalnız bir kişinin değil, birçok kişinin duygu ve düşüncesini yansıtır.

**«Dön gel ağam dön gel dayanamıram
Uyku gaflet basmış, uyanamıram...»**

diyorsa bir kadın, onunla birlikte binlerce, onbinlerce, yüzbinlerle kadın da aynı durumu yaşamakta, aynı düşünceyi paylaşmaktadır. «Giden gelmiyor acap nedendir?» diye dertlenmişse bir gelin, bir başkası da «acap ne iştir?» diyerek beynini burgu gibi oyan soruyu ortaya atıvermektedir. Çanak kale ağsında «gençliğim eyvah!..» sözünü, yakıcı yalım gibi gençler içine çekerler ama ağıdı, kara biber gibi dillere yüreklerle döküveren belki de genç eşini kaybeden bir taze gelindir.

Uzun yıllar boyunca savaş düşüncesi genç kızların, gelinlerin, bacıların, anaların yüreğini hoplatmıştır, yürek dağlamıştır. Acısını, sancısını, kahrını, özlemini kadın deyişlerde dile getirmiştir. Yıllar sonra da, yani savaş bitiminde de «gurbet» acısı gelip yüreklerle çörekleşmiştir. «Ağacın çürüğü özünden olur - Yâr için ağlayan gözünden olur» denilmiştir ama ne duygu ve düşünceye dur durak vardır ne de göz pınarlarına gem vurulur. Bir acılı türküde yol bulur sazlar ki ağlamaktan ne söyleyende hal kalır, ne de dinleyen de:

**«...Eğın viran olmuş bülbül ötmüyor
Ağam ırak yolda elim yetmiyor
Sayı tutam dedim, sayı tutmuyor
Gel ağam gel ağam tez gel sılaya
Sen gelmezsen ağam gelem oraya...»**

...Ağamın bıyığı burmadır burma

Bir teli ibrişim, bir teli sırma
Mevlâ'yı seversen gurbette durma
Tez gel ağam tez gel olma yalancı

Bayram geldi diye oynuyor kızlar
Yâri düşününce yüreğim sızlar
Karalar giyinmiş gökte yıldızlar
Ya ben ağlamayım kimler ağlasın
Şu mahzun gönlümü kimler eylesin?..»

Bunlar, gurbet kahrını, sılaya çağırışı, çileyi ve kahreden özlemi dile getiren ağıtlarımızdan biri iki-sidir. Benzeri ve üstünü binlercedir, onbinlercedir. Halk edebiyatımızın zengin bölümünü oluşturan ağıtlarımızda çoğunlukla ana sesi vardır.

Kadınlarımız hep ağlayıp durur değildir: İyi bil-meli! Kahkaha atan türkülerimiz de var!.. Ana sesi, şen-şakrak türkülerde de yansımıştır. Düğünlerde, bayramlarda, mutlu günlerde söylenen binlerce tür-kümüz, deyişimiz var. Bunlardan bir çoğu da kadın-larımız tarafından yakılmış türküler ve deyişlerdir. Bir çok türkünün sözleri de, ezgileri de anaların, ba-cıların, gelinlerin ürünüdür. Acısını, kahrını, özlemini dile getiren kadın, sevincini, mutluluğunu da türkülerin satırlarına dökmesini bilmiştir. Kına gecelerinde, gelin karşılamada ve uğurlamada söylenen tür-küler ayrı ayrıdır. Oyun aralarında söylenen türküler ise daha başka bir ahenk ve kıvraklıkla süslü-dür.

Ağıtların ve birçok türkünün «yakıcı» genç kız-lar, gelinler Halk Edebiyatımıza onbinlerce ma-niyi de armağan etmişlerdir. Manilerin yüzde dok-sandokuzu anonimdir. Halk ozanları, kurdukları ma-nileri birbiri ardına ulayarak son bölümde tapşırma-yı, yani isimlerini söylemeyi hafiflik saymışlardır.

Çünkü, mani, herkesin söyleyebileceği kadar kolay sayılmıştır. Gerçekten Türk kadını için mani «yakıştırmak» çok kolaydır. Kolay olmasa ekin biçerken, suya giderken, pınardan beklerken her genç kızın hemen bir mani söyleyivermesi mümkün olur mu? Durumâ, olaya, yere ve yöne göre ilk iki ve son mısra birbiriyle uyaklı, üçüncü dize serbest ve anlam yüklü olan mani kadınlarımızın gönlünden doğuverir. Gönülden doğar ve dillere yayılır. Genç kızlar, kadınlar mani ile «deyişme», zaman zaman da «atışma» yaparlar.

Mani söyleyerek kadınlarımız, farkında olmadan dilimizi işledikleri gibi duygu ve düşüncelerini de ölçülü, uyaklı olarak dile getirmiş olurlar

Kadınlarımız, «atasözü» ve deyimlerimizi de «uyaklı» kılan kişilerdir.

Halk şiirimizde ve halk musikimizde ana sesi bu kadar sıcak ve yakın olmasına rağmen, halk ozanı olarak adı bilinen kadın sayısı çok değildir. Buna, toplum yapımızın yol açtığı bir gerçektir. Eskiden kadının adının ortalıkta gezenlemesi yakışıksız görülürdü. Hâlâ da gurbetteki delikanlı, nişanlısını, eşine selâm göndereceğinde mektuba isim yazmaz, rumuzla anlatır kahvede, ev toplantılarında Türk erkeği kadının ismini anmayı uygun bulmaz, «bizim Köroğlu», «Bizimki», «El kızı» diye kestirip atar. Bu sebeple birçok kadın ozan deyişini ortaya salıvermiş, ozanların son kıtada adını belirtmesi geleneğini boşvermiştir.

Fakat halk ozanları, kadınlarımızın da hakkını teslim etmişlerdir. Kadının da deyiş söyleyebileceği, bir şiire, türküye, şiir ve türkü ile karşılık verebileceği vurgulanmıştır. «Dedim-dedi»li deyişler buna örnektir. Bir başka önemli örnek ise halk hikâyelerinin

deki kadın kahramanların, aşık oldukları erkek ozanlara şiir diliyle seslenmiş olmalarıdır. «Kerem ile Aslı», «Tahir ile Zühre», «Ferhat ile Şirin», «Hurşit ile Mahmihri»nin de şiirler, türküler söylediği vurgulanmıştır. Tarihten günümüze aktarılan öyküleri sazla ve sözle anlatan ozanlar, kadın aşığın sözlerini özenle, üstüne basa basa naklederler. Bu türkülere soluk veren kadınlara halk ozanlarının saygı belirtisidir. En eski tarihli minyatürlerden el yazması ve taş baskısı kitaplardaki resimlere kadar kadınların eline saz veren ressamı da halk şiirimizdeki ana sesine saygıda kusur etmemişlerdir.

Günümüzde kadın halk ozanları; dyugu ve düşüncelerini dile getirdikleri deyişlerine cesaretle imza koyabilmektedirler. Halkın diliyle halkın duygu ve düşüncesini yansıtan kadın halk ozanları, erkek ozanlar gibi son kıtalarda isimlerini vermektedir. Yüzyıllar boyunca türkülerimizi, ağıtlarımızı, mani'lerimizi, ninnilerimizi söyleyen halk ozanı kadınlarının bugünkü torunları güzel, başarılı, yarına kalıcı eserler vermektedirler.

İlkin Manya'nın hazırladığı «Halk Şiirinde Ana Sesi» kitabında dünden yarına yürüyen halk şiirimizin kadın temsilcilerini bir arada buluyoruz. Kendisi de bir halk ozanı olan İlkin Manya; uzun, yorucu ve sabırlı bir çalışma sonunda bu eseri ortaya koymuştur. Konusunda ilk çalışma olan bu eser halk edebiyatı zenginliğimizin bir başka yönünü aydınlatığı için büyük önem taşımaktadır. Kadın halk ozanlarımızı bir arada toplayan antolojiyi hazırlayan İlkin Manya'yı kutluyor, bundan sonraki çalışmalarında da başarılar diliyoruz.

TAHİR KUTSİ MAKAL

SUNUŞ

Halkımız, «Ana gibi yâr, Bağdat gibi di-yar olmaz» demiştir. Tarih içinde Türk kadını ana'dır, sevgili'dir, bacıdır; her işinde erkeğe yardımcıdır. Evin ve çadırın çekip çevireni olan kadın, dışarlık işlerin de görücüsüdür. Yaylaya gidişten, ülkelerden ülkelere göçüşlerde kadın, erkekle birlikte hareket halindedir.

Çıkış noktamız «halk» olduğuna göre, sözü halk sanatına getirmeliyiz. Kiliminde nakışı, halısında motifi ile, yazmasında oyası, çevresinde boyası ile, ninişi ile, türküsü ile; ağzında dili, sazında teli ile halkın yaşattığı tüm değerler halk sanatıdır.

Halk sanatçısı ise sevincini, özlemini, acısını, kederini, sevdasını; nakışına, oyasına, ilmeğine, boyasına, oyunların figürüne, giysisine, kemençesine, ezgisine, davulun tokmağına, sözüne ve sazına yansıtan kişidir. Halk sanatçısı halkının duygu ve düşüncelerini paylaşır. Duygu ve düşüncelerini halkın anlayacağı biçimde dile getirir. Alırken arı'ca dolaşıp topladıklarını verirken bal eyler; verir.

Halk sanatlarının renk, motif, figür, ezgi ve benzeri yönden güzelliği, zenginliği, tadı; kadınlarımızın katkılarıyla gelişmiştir. Kadındır doğadan boyanın en

hasını çıkaran! Halısının ilmeğinde sabrını, başındaki yemenisinde sevdasını, sözlüsüne işlediği çevre'sinde özlemine, ninnisinde şefkatini, dantelinde, oyasında sevgisini, hamurunda, yumağında, tarhanasında, bulgurunda becerisini koyar ortaya!..

Arapların kız çocuğunu insandan saymayıp diri diri gömdükleri, İranlıların gereksiz buldukları, bazı başka milletlerin horladıkları dönemde Türk kadını baş üstündeydi. Erkeğinin yanında önemli yeri, toplum içinde sözü vardı.

Sözümüzün kaynağını Türk'ün ulu ata'sı Dede Korkut öykülerinde bulmamız mümkündür:

Dede Korkut'ta kadın «ana»dır, sevgilidir, en yakın dosttur ve ailenin vazgeçilmez kişisidir. Oğlu olan ak otağa, kızı olan kızıl otağa indirilir. Oğlu kızı olmayanın yeri ise kara otağdır. Dede Korkut dilinde «ana»nın yeri ise şöyledir:

**«Beri gel ak sütünü emdiğim kadını ana
Ak pürçekli, izzetli canım ana!..»**

Dede Korkut öyküleri, Türk edebiyatının baş yapıtıdır. Dede Korkut öykülerini halkımız, binlerce yıldanberi belleğinde, dilinde taşıyagelmiştir. Gerçi halk dilinden kaleme alınsa bin yılı bulmaz amma Korkut Ata'nın varlığı, Türk Ulusu'nun varlığı ile atbaşı gider. Tarihin gelişme çizgileri içinde gelenekleri, görenekleri ile toplumu anlatan Dede Korkut'ta ana sesinin pırıltılı ışığını görürüz. Yıllarca «kara çadır»da oturmuş şanssızlığını bir oğlan doğurarak yenen ve «ak çadır»a geçen Dirse Han'ın Hatunu, oğlu Boğaç'ı dağda bırakıp tek dönen Dirse Han'a söyler;

«Beri gel başımın bahtı, evlmin tahtı
Han babamın güvecisi,
Kadın anamın sevgilisi
Atamın, anamın verdiği!
Göz açuben gördüğüm
Gönül verip sevdiğim
A Dirse Kağan!
Kalktın yerinden doğruldun
Yelesi kara, soylu atına bindin
Göğsü güzel koca dağa ava çıktın
İki vardın; bir gelirsin, yavrum hani?
Karanlık gecede bulduğum oğul hani?
Çıksın benim görür gözüm, yaman seyrir!
Kesilsin süt damarlarım, yaman sızlar!
Sarı yılan sokmadan akça tenim kalkıp şişer;
Yalnızca oğul görünmez, bağrım yanar!

Varayım ben Han babama!..
Ağır hazine, bol asker alayım
Azgın dinli kâfire ben varayım.
Paralanıp cins atımdan inmeyince
Yenim ile alca kanım silmeyince
Kol but olup yer üstüne düşmeyince
Yalnız oğul haberini a Dirse Han, söyle bana
Kara başım kurban olsun söyle bana!..»

Geçmiş zamanlardan günümüze yankılanan bu ana çığlığında kadının da düşmana karşı kılıç salladığını tespit ediyoruz. Bir başka tespit de, tarih öncesinden günümüze, Türk kadınının erkek ozanlarla birlikte deyişler söyledikleri, türküler ve ağıtlar yak-tıkları gerçeğidir. Bu gerçeği Dede Korkut öykülerinin bir çoğunda da görebiliriz. Oğuz'un gelinleri, kızları, gelinleri de şiir söyler, destan anlatır.

«Kanturalı» Destanında bu durum şöyle vurgulanır:

«Kalkıpta Salcan Hatun durduğunda
Yelesi kara, cins atına bindiğinde
Babamın ak otağının eşiğine indiğinde
Oğuz'un elâ gözlü kızı, gelini destan anlattığında
Herkes sözünü söylediğinde
Sen orada durasın, öğünesin!..»

Salcan Hatun, Kanturalı'nın eşidir. Güzellikte güzeldir, at binmede üstüne yoktur, savaşta karşısına kimse çıkamaz. Hele söz söylemede, deyiş bildirmede kimse eline su dökemez.

Körkut Ata, «At ayağı yürük, ozan dili çevik olur» demiştir. Tarih içindeki kadın ozanların da dili çeviktir. Halk, Türk kadınının da şiir söyleme yeteneğinin bulunduğunu öykülerde önemle belli etmiştir. Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber, Hurşit ile Mahmihri, Emrah ile Selvi gibi halk öykülerimizde kadın kahramanlar da erkekler gibi deyiş söylerler. Aşığın deyişi üzerine kız ıkınıp sıkınmaz, sözü ölçüsüyle, uyağı ile hemen yapıştırır:

Aldı Kamber:

Elâ gözlerine kurban olduğum
Ecelim gelmeden öldürme beni
Bir gizli arzuyla severim seni
Severim kimseye bildirme beni.

Aldı Arzu:

Gönül bu aşk ile fâni dünyada
Ölenece böyle gez garip garip

Fikrin dümen olsun, aklın deryada
Hicran deryasında yüz garip garip.

Aşık Kerem dağlardan yol, ırmaklardan geçit sorup dolaşırken Arzu da duygularını, düşüncelerini mısralara döker:

«Ağlayı ağlayı geldim kapuna
Güzellik tahtına sultan olan yâr
Bir hastayım, düştüm senin payına
Hey aşkın derdine Lokman olan yâr.

Olur olmaz bağda gülün dermezem
Sensiz Cennet olursa da girmezem
Ben senden gayrıya gönül vermezem
Sensiz gönlümdeki mihman olan yâr...

Birbirlerini görmeden seven, sevgi yangını için delerken yedi ay sonra karşı karşıya gelen Hurşit ile Mahmihri öyküsünde ilk söz Mahmihri'nindir:

Aldı Mahmihri:

Tamam yedi aydır yola bakarım
Muhabbetli yârim hoş safa geldin
Sana kavuşunca gitti kederim
Muhabbetli yârim hoş safa geldin.

Aldı Hurşit:

Yüzbin şükür olsun ulu Tanrı'ya
Ey benim meleğim ben sana geldim
Artık hiç değmesin hasret araya
Ey benim meleğim ben sana geldim.
Aldı Mahmihri:

Gece gündüz ettim Hakk'a niyazı
Aklımdan kesildi bülbül avazı
Kim derdi ki Tanrı er görür bizi
Muhabbetli yârim sen safa geldin.

Aldı Hurşit:

Bir gece rüyamda Kırklar'a erdim
Takatım kesildi, sararıp soldum
Bulutlar içinde yüzünü gördüm
Ey benim meleğim, ben sana geldim...

Bir örnek de «Tahir ile Zühre» öyküsünden verelim: Nil nehri sahillerinde hüküm süren Etem Sultan'ın kızı Zühre ile Ahmet Vezir'in oğlu Tahir arasındaki aşkın dile geldiği bu öyküde de aşıklar ayrılık kahrını yaşarlar. Etem Sultan, Tahir'in ailesini öldürür. Tahir celladın acımasıyla ölümden kurtulur. Fakat Sultan Etem durumu öğrenince kızar, köpürür. Zühre ile arkadaşları Tahir'i bir sandık içine koyarak nehre bırakırlar. Aşağıdaki deyiş, Zühre'nin, bu olaydan sonra söylediğidir:

«Tahir Mirzam sandığında
Ağlar, inilder inilder
Onun ah ü figanından
Dağlar inilder, inilder.

Kimi ağa, kimi nöker
Nöker olan cefa çeker
Bülbül bağda güle öter
Bağlar inilder, inilder.
Yamandır Zühre'nin işi
Sırmalanmış kalem kaşı
Ala gözlerimin yaşı
Çağlar inilder, inilder..»

Örnekleri daha da çoğaltabiliriz. «Aşık Garip» öyküsünden Sanem'e, Ferhat'ın Şirin'ine, Mecnun'un Leyla'sına söz verebiliriz. Bütün bunlar, halk edebiyatımızda kadının da önemli yeri olduğunu, kadının da saz çalıp şiir söylediğini ispatlar.

İşte asker yolu bekleyen bir gelin sesi

«Mendilimde gül oya
Gülmedim doya doya
Asker yolu beklerim
Günleri saya saya.»

Kadınlarımız, el becerilerinde gösterdikleri usta hünerlerini şiirlerine de yansıtarak, zaten köklü ve zengin bir yapıya sahip olan halk şiirimizin oluşmasında önemli ölçüde yer almışlardır. Yurdumuzun değişik yörelerinden sayılarını yüzbinlere çıkarabileceğimiz birkaç mani örneği.

«Gömlek biçtim dar mene
Kimse olmaz yar mene
Gönlümü sene verdim
Sende gönül ver mene (Kerkük)

Madımah kurutmadım
Yar seni unutmadım
Hatırını saydım da
Üstüne yar tutmadım (Gemerek)

Kara sandık açamadım
Çeyizimi seçemedim
Yazık oldu gençliğime
Sevdiğime kaçamadım
Deniz üstünde şamdan
Yarım bakıyor camdan
Alacaksan al beni
Bende bıktım bu candan.»

Güvey girdiği gece ölen genç, gelinin ağzından söylenmiş ağıtı ile bir ağıt örneği vermek istiyoruz:

«Alimin bindiği taylor
Atlayıp geçtiği çaylar
Alim ölmüş, kimler ağlar

Uyan Alim, sabah oldu
Sabah oldu, neler oldu
Gün doğmadan suyun konu

Evlerinin önü kavak
Kavaktan dökülür uvak
Elim kına, yüzüm duvak

Uyan Alim, sabah oldu
Sabah oldu, neler oldu
Gün doğmadan suyun konu.»

Esasen bir çok türkünün ortaya çıkışında, ağıtlarda, manilerde ana sesi, kız ve gelin sesi yer almaktadır. Başlangıçtan günümüze Türk kadını derdini, sevincini, duygu ve düşüncesini mısralara dökmüş, ezgilerle dünden yarına seslenmiştir. Bugün de kâh adını saklayarak, kâh erkek ozanlar gibi «tapşırarak» söyleyen halk ozanı kadınlarımız vardır.

«Halk Şiirinde Ana Sesi» isimli kitabımız bunun bir yeni ve toplu delilini ortaya koymaktadır. Ozan şöyle der:

«İnsanı yaratan Süphan değil mi
Arslanın dişisi arslan değil mi?..»

Kadın halk ozanları antolojisi, dünden bugüne kadın halk ozanlarımızı bir araya getirmektedir. Konusunda yapılan bu ilk çalışmada eksiklikler ve aksaklıklar olacaktır. Son sözümüz şudur: Çalışma bizden; değerlendirme, konunun uzmanları ve dost okurlarıdır.

İLKİN MANYA

DEYİŞLER

İLAHİ

Hak yoluna can verdiler
İncitme hiç dervişleri
Cânan yolunu buldular
İncitme hiç dervişleri

Dervişlerin Hak'dır yolu
Olmaz dahi sağı solu
Hak erenler kılmış veli
İncitme hiç dervişleri

Dervişlerin vasfı muhal
Dosta bunlar buldu visal
Böyle demiş ehl-i kemâl
İncitme hiç dervişleri

Anlar cihandan geçtiler
Akla karayı seçtiler
Vahdet şarabın içtiler
İncitme hiç dervişleri

Adile! Uzatma sözünü
Derviş edegör özünü
Tâ göresin Hak yüzünü
İncitme hiç dervişleri

ARİFE BACI

NEFES

Kar yağdı dergâhın ettik ziyaret
Cemâlini gördük Hâfız babanın
Ol güzel canlarla sürdük muhabbet
Cemâlini gördük Hâfız babanın

Ol demde açıldı bir âli meydan
Çekilip gülbengler sürüldü erkân
Cümlemiz olmuşuz hüsnüne hayran
Cemâlini gördük Hâfız babanın

Cümlemizi mest-i müdam eyledi
Gitti kesret kudret dili söyledi
Kendimiz unuttuk bizi neyledi
Cemâlini gördük Hâfız babanın

ÂRİFE gel kaldır gözün perdesin
Hakkın cemâlini sen de göresin
Böyle bir mürşidin hâlin bilesin
Cemâlini gördük Hâfız babanın.

ASLI BACI

ÖZ DEDİLER TÜRKİYE'Mİ

Cennet diye bu âlemde,
Gez dediler Türkiye'mi
Altın uçlu bir kalemde
Yaz dediler Türkiye'mi.

Tüm dünyanın dilinde sen
Ozanların telinde sen
Altmışyedi ilinde sen
Çiz dediler Türkiye'mi.

Erciyâsım ateş yakar
Menderes'im coşmuş akar
Üç yanı denize bakar
Göz dediler Türkiye'mi.

Al duvaklı gelin kızı
Folklorunda teli sazı
Hem niyâzi hem de nazı
Kız dediler Türkiye'mi.

Baş kumandan önde rehber
Kadın erkek hep beraber
Tarihe ser tüm muzaffer
Kaz dediler Türkiye'mi.

ASLI BACI canımdan sen
Bayrağımda kanımda sen
Muhammed'in dininde sen
Öz dediler Türkiye'mi.

TÜRK ASKERİ

Şanlı Türk Askeri, Kahraman Mehmet
Çelikten yay gibi gerilsin de gör.
Koparsa özgürlük için kıyamet;
İleri! buyruğu verilsin de gör.

Bakarsın toz eder gücü meydanı
Şahlanır, anında vurur düşmanı,
Alnından akarken toprağa kanı;
Eliyle ter gibi, bir silsin de gör.

Hürriyet menzili, vatan namusu
Eğilmez başıyla deler kâbusu
İğmanı düşmana kurarken pusu;
Eline zaferi verilsin de gör.

ASLI gibi coşar Mehmed'in kanı
Okunur Tarih'i, dillerde şanı.
Bayrağı uğruna verirken canı;
Semada Ay-yıldız örülsün de gör!.

ANAMI

Anam sen temelimde
Taşların içindesin.
Mızrabımda, telimde;
Hoşların içindesin.

Kutsaldır senin yerin
Pak alnımdaki terin,
Gözümde akan serin;
Yaşların içindesin.

Sevgin içimde bir kor
Seninle çizdim dekor,
Sen, seni Tarih'e sor;
Başların içindesin.

Başına taç ördüğüm
Güllerinden derdiğim,
Uyanıkken gördüğüm;
Düşlerin içindesin.

ASLI der ANA, ANA
Tanrı'nın lütfu bana.
Güzelliğin bir yana;
Sen, melek biçimdesin!

DEYİŞ

Dört oğlum var dört de burda
Silahı dolu kuburda
Karayağız Bostan oğlum
Çok keramet var sabırda.

Suvara gönlüm suvara
Elimi verdim duvara
Dört oğlum karşı saldım
Devletten öte, küffara!

Binmiş atın iyisine
Sürmüş yolun kıyısına
Varmış düşmüş oğlancığım
Kör ocaklı dayısına.

Atının uğrunu sınar
Önüne malama yığar
Babam bedel versin diye
Oğlum gelmiş bağrın döğer.

Çağırın emmisi gelsin
Gönlümün gamını alsın
On edici, on deveyi
Altısını bedel versin.

Tabur tabur karşılar
Talim eder Binbaşılar
Yağmur yağıp gün vurunca
Yatan şehitler ışılar.

Arabayı yola çekin
Hastaları hana dökün
Erzurum'un karıları
Yaralıya iyi bakın.

Başından aldım fesini
Yerdim oğlanın hasını
Yine kulağım duyar
Topun, tüfeğin sesimi..

MÂLUMUN OLSUN

Ben bir, kolsuz Serdarî'nin kızıyım
Ak kağıt üstünde kara yazıyım
Yokluğun elinden nasıl gezeyim
Böylece malûmun olsun Atatürk.

Üç oğlum var bir ihtiyar kişiden
Kara günlü belâ gitmez başımdan
Bana acır hep duyanlar, işiden
Böylece malûmun olsun Atatürk.

İkisi de evli, birisi ergen
Üstüne örtmüyor boyunca yorgan
Oğlum, kızım, canım hep sana kurban
Böylece malûmun olsun Atatürk.

Oğlumun birinin sekiz uşağı
Dördü bir yatıyor kısa döşeği
Yaz gelince devşirirler başağı
Böylece malûmun olsun Atatürk.

Gayet sen ulu'sun, Mevlâm saklasın
Sağını solunu arslan beklesin
Arada sırada milleti yokla sen
Bundan böyle duacınım Atatürk.

Hele has ki bu dünyaya gelmişsin
Ortalığın ahvalini bilmişsin
Duydum, çok sevindim, Reis olmuşsun
Böylece malumun olsun Atatürk.

Ölüyü gidince ederim ağıt
Ben türkü demiyom, nasihat öğüt
Her ana doğurmaz böyle bir yiğit
Cennet hatunu olsun seni doğuran

Kimse bilmez yüreğimde derdimi
Sığamazlar fukaranın arsını
Gözlüyorum Ata'mızdan yardımı
Böylece mâlumun olsun Atatürk.

Otuz lira oğlum maaş alıyor
Yarısını okuyana salıyor
Sağ eli alıp da solu kalıyor
Böylece malûmun olsun Atatürk.

Ortancıl o ul da bu yıl çıkacak
Brken iki oldu, kimler bakacak
Bu uşaklar evimizi yıkacak
Böylece malûmun olsun Atatürk.

Mevlam nasip etse binsem tirene
Ömür yedeğini versin sürene
Müjde olsun bu günleri görene
Bundan böyle duacınım Atatürk.

Üç kardeş var idi, kalmadı biri
Kardeşiz bacının olmuyor eri
Kalmadı gözümün, dizimin ferî
Yaşım elli, bekliyorum ölümü.

...Ben de sana böyle rica ederim
Seni koyup ben nereye giderim
Çok sefillik çekti kolsuz pederim
Himmetini bekliyorum Atatürk.

İki oğlum yanımda, boşta geziyor
Namuslu, erkanlı; yazı yazıyor
Her taraftan ümidini üzüyor
Arka yok ki yardım ede, Atatürk.

Mevlâm nasip etse buraya gelsen
Ayşe bir bir dese, halimi bilsen
İki torunumu mektebe alsan
Ölenece duacıyım Atatürk..

DEVRENT DERESİ

Derbent deresine duman bürüdü
Yedi devesiyle Musam yürüdü
Musamın ciğeri mos mör oldu çürüdü
Derbent dereleri dar geldi bana
Vadesiz ölümler zor geldi bana

Derbent deresine çıvgınlar esti
Elimi kolumu poyrazlar kesti
Feleğin bizlere neyimiş kasti
Derbent dereleri dar geldi bize
Vadesiz ölümler zor geldi bize

Derbent deresinde üç yiğit buydu
Musamın gözünü kargalar oydu
Musamın öldüğünü anası duydu
Ağlasın ağlasın anam ağlasın
Ötkün pesereyime duda bağlasın

Derbent deresinde bir bölük koyun
Musamın elbisesini hamamda soyun
Musamın öldüğünü yolcuya sorun
Ağlasın ağlasın anam ağlasın
Ötkün tülülerimi duda bağlasın

Derbent deresinde develer katar
Musamın ölüsü çaylarda yatar
Kulanın yolcusu gel bize kurtar
Derbent dereleri dar geldi bize
Vadesiz ölümler zor geldi bize

Devrent deresinde kar gene bastı
Sağımdan solumdan tufanlar esti
Sılada kavuklum umudu kesti
Devrent dereleri dar geldi bana
Ecelsiz ölümler zor geldi bana

Devrent çayları da arpayla doldu
Veli oğlanın gözlerini kargalar oydu
Ala canlı iken de kabire kondu
Ağlasın ağlasın anam ağlasın
Benim kara mayamı kimler bağlasın

Devrent'e varmaya mecal kalmadı
Yoldan geçen atlılar bizi almadı
Dünyanın malında gözüm kalmadı
Yatırdım devemi kaldıramadım
Tecellim böyleymiş ben bilemedim

Evimizin önünde bir dönüm avlı
Avlının içinde kır atım bağlı
Musamı sorarsan bir evin oğlu
Yanmadık mı kaldı bu yiğitlere
Cennet mekân olsun bu şehitlere

Arkamı dayadım sarı kayaya
Yükümü yüklettim tülü mayaya
Canımı değiştirdim kayma paraya
Ağlasın ağlasın anam ağlasın
Tülü besireğimi duda bağlasın

Devrent deresinde kar bulamadım
Yıkıldı devemi kaldıramadım
Kalmışım ben tufanda kurtulamadım
Devrent dereleri dar geldi bana
Ecelsiz ölümler zor geldi bana

O L M A S I N

Zulme sükût etme, daima haykır
Gönlünde mâhudun para olmasın
Gurura baş eğme, kahrın kolun kır
Şu açık alnında kara olmasın.

Esir olma sakın zafı zillete
Tapacaksan. eğer tap hürriyete
Düşme ihtirâsa, daim şehvete.
Temiz vicdanında yara olmasın.

Azme, ergeç yine nâmert zebundur
Mert olanlar merdaneye meftundur
Altın nasıl olsa yine altındır
İsterse üstünde tura olmasın.

Ü S T Ü N E

Gönlümüz bend oldu âdil sultana
Sultan olmuş eser yelin üstüne
Hakipaylarına vardım ihsana
Selâmında durdum yolun üstüne

Şirin'in aşkına olmuşuz Ferhad,
Ruhumuz hay, sade cismimiz memat
Kanûn-i ezelden böyledir âdât
Bülbülün havası gülün üstüne

Nasıl âdet afa eylemek?
Âşıka farz mâşuk yolun beklemek
Bin hâna çekilip karar eylemek
Düşer mi hiç ehl-i hâlin üstüne?

Mekteb-i irfanda oku imlâyı
Zikr eyle dilinde ulu Mevlâ'yı
Hak'ka yüz tut, BÂNÛ, gözle rızâyı
Yâ vedût ismin yaz dilin üstüne

İNANIR MI?

Dost derdine düşmeyen can
Semt-i yâra dolanır mı?
Kalbi mutmain olmayan
Halk nutkuna inanır mı?

Cemâl ümmül kitabına
Kemâl acı cevâbını
İçip aşkın şarabına
Teşne olan usanır mı?

Rânâ gönlümüz goncedir
Sinema gizli pençedir
Murg-i dilde eğlencedir
Sâkin derya bulanır mı?

Setr eden ism-i settâra
Lâfetâ sırr-ı esrâra
Nokta-i Nun'da hünkâra
BÂNÛ âh eder kalır mı?

DELİ ANAKIZ

D E M E

Sana derin sana çarşı zağarı
Niye gösterdin bana bu boş dağarı
Omar yokarda bir baş ev oldu
Kerim aşağıda düzeni kurdu
Simitçi kendisi arada kaldı

K I Z E V L Â T

Allah verir adama oğlanı, kızı
Bozulur mu Allahın yazdığı yazı
Allahın vermediğini bu ağam nider
Ağamın dediceği gücüme gider
—Gel git, ay oğlum, gel git, ilenir sana!
—A kız niye ileneyim senin oğluna
Asi mi olayım güzel Tanrıma
Allahın verdiğini bu ağam nider
Ağamın dediceği gücüme gider.

D E Y İ Ş M E

Dinle aşık söz ver benim sözûme
Aşkın âlemine erebildin mi?
Neler geldi geçti devrû âlemde
Uzağı yakından görebildin mi?

Bu aşka girifkâr olduğum zaman
Bu sırrı esrara erdim efendim
Cem oldu başıma pirler, erenler
Rûberû yüzünü gördüm efendim

Pirlerin elinden içtin mi bâde
Ne kadar müddetle kestiler vâde
Aşka suvar mısın, yoksa piyade
Huzurunda divan durabildin mi?

Yüreğimde vardır bir ince sızı
Döne Sultan, yan yana koydular bizi
On iki katardan aldım avâzı
Kademinde ikrar verdim efendim

HOŞ SEFA GELDİ

Bir misafir evde gelir oturur
Mağrubu maşrıka sevap yetirir
Misafir rızkını bile getirir
Misafir babalar hoş sefa geldi

Dört köşenin çırağını yandırır
Mağrıptan maşrıka kadar döndürür
Sofrasına hayır bereket kondurur
Misafir babalar hoş sefa geldi.

Misafir odanın gezer yüzünde
Dür dökülür misafirin sözünde
Hızır gezer misafirin izinde
Misafir babalar hoş sefa geldi

Döne Sultan dört köşenin dışına
Mert dayanır ekmek ile aşına
Misafir olursa sofra başına
Misafir babalar hoş sefa geldi.

DEDİM — DEMİŞ

Garip anam mektup yazmış, gel demiş
Senden başka kimsem yoktur bil, demiş
Dedim; Hak'dan izin gelsin, gelirim
Dedim; yârin gönlü olsun, gelirim.

Demiş: Bağlar lale, sümbül, gül oldu
Dedim: Gezmediğim dağlar yol oldu
Demiş: Gözüm yaşı çağlar sel oldu
Deidm: Gözlerini silsin, gelirim.

Demiş: Hasretinden nuşettim zârı
Dedim: Bize miymiş feleğin kahrı
Demiş: Gamla doldu şu gönül şehri
Dedim: Gamlanmasın, gûlsün gelirim.

Demiş: Bu hasretlik kahretti cana
Dedim: Sanki kâr etmiyor mu bana
Demiş: Varı yoğu koysun bir yana
Dedim: Biraz halden bilsin, gelirim.

Demiş: Bu kız Ankara'da ne bulmuş?
Dedim: Hak kısmetim burada vermiş
Demiş: Kızım Balaban'a yol vermiş
Dedim: O yol hitam bulsun, gelirim.

Demiş: Bir ana kız olur mu ayrı?
Dedim: Bu, Hûda'nın emrine bağlı
Demiş: Tahammûlüm kalmadı gayrı
Dedim: Hele sabırl'olsun, gelirim.

Demiş: Bir ben miyim bahtı karalı
Dedim: **Emine de kalpten yaralı**
Demiş: Bir yıl oldu ayrı duralı
Dedim: Bir yıl daha dursun gelirim!

A Ğ I T

Dikmen dağlarına gelmez olaydın
Mavi gözlerini görmez olaydım
O tatlı sözlerin duymaz olaydım.

N'ettin İstanbul n'ettin Türk'ün Ata'sın
Yalabuca kaybettim yetimlerin babasını.

Horozlupınar'da arabası vurdu
Dikmen dağlarına gün şavkı vurdu
Yanına ünletip halimi sordu

N'ettin İstanbul n'ettin Türk'ün Ata'sın

İsmi yazsınlar mezar taşına
Herşeyi emanet etsinler arkadaşına
Teselli versinler kız kardaşına

N'ettin İstanbul n'ettin Türk'ün Ata'sın?..

B A Y R A Ğ I M

Şanlı bayrağımdır hürlük gururum
Sen dalgalan artsın neşem, sürurum
Kabil olsa sana bin can veririm
Senin için ölen bahtiyar gibi.

Alev rengin kuvvet verir kanıma
Ayyıldızın can bahşeder canıma
Her hudutta bekçisin vatanıma
Nesilden nesile yadigâr gibi.

Yurdumun şerefi, sembolü sensin
Mehmetçiğö şevkle ümit verensin
Cephede zaferi müjde edersin
Zulmetli geceden gün doğar gibi.

Hak için savaşılan o fidanlara
Rehberlik edersin hep gidenlere
Şehadet şerbetin nûş edenlere
Sarılırsın bir vefalı yâr gibi.

Türk'ün mateminde bin kederin var
Bayramında açar olursun bahar
Nerde olsa gözlerim seni arar
Çölde arzulanan bir çınar gibi.

Dilerim ki sana keder gelmesin
Düzüp namerd ele rengin solmasın
Emine de senden ayrı kalmasın
Hasretliğin yakar onu kor gibi!

KAMANLI ÂŞIK EMİNE

A Ğ I T

Ana ağlar, bacı ağlar
Ağ gelinler gara bağlar
Hep kapandı büyük evler
Koca kaldı, karıyınan.

Yaz gelir de bilbil öter
Dağlar melil melil tüter
Has bahçada güller biter
Hayva, turunç, narıyınan.

Ladıflar geliyo dense
Müdcecisi eve gelse
Halil, Kaham gıra binse
Sülemenim doruyunan.

Goyun geldi sürüyünen
Evler yandı veriyinen
Hep melekler harbe gitmiş
Al bayraklı periyinen.

Gars'da gavga guruluyo.
Ladif orda deriliyo.
Trampetler vuruluyo
Mızıkalı boruyunan.

Emine'm der kime aman
Üstümüzden gahsa duman
Bizim vatanımız Gaman
Mor sümbüllü goruyunan.

Ladif: Redif, asker.

NEFES

Bugün pîrime vardım
Hayırlı himmetin aldım
Aşkın deryâsına daldım
Kerem senden şâhım Ali
Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

Muhammed'e bağılı başım
Ali'de biter her işim
On iki imam yoldaşım
Kerem senden şâhım Ali
Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

Hazret-i Hatice Fatma
Katardan kemteri atma
Cûrm ü isyanıma bakma
Kerem senden şâhım Ali
Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

Pir elinden dolu içtim
Can ile hem serden geçtim
Erenler râhına düştüm
Kerem senden şâhım Ali
Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

Erenlerin yolu birdir
Mürşidim Abdullah Nur'dur
Mûsâ'nın çıktığı tur'dur
Kerem senden şâhım Ali
Yetiş Hünkâr Bektaş Veli

Şahım ululardan ulu
Emine'dir gedâ kulu
Kevserden himmet bir dolu
Kerem senden şâhım Ali
Yetiş Hünkâr Bektaş Veli.

DERDİM GİBİ DERT

Benim derdim gibi dert yok
Meğer bir bir beyan etsem
Ölürsem ağlayanım yok
Meğer kendim figan etsem.

Benim derdim gibi derde
Giriftar olmasın kimse
Ko ben derdimle yanayım
Haberdar olmasın kimse

KİME YALVARAYIM

Bu dünyaya gelen kalmaz
Kullar bundan ibret almaz
Geçer ömrün günün kalmaz
Ya ben kime yalvarayım?

Emreylerse atsın nâra
Günahım çok, yüzüm kara
Nasıl yalvarayım yâre
Ya ben kime yalvarayım?

Dünya fâni, beni göçür
Kevser ırmağından içir
İlk gecemi âsân geçir
Ya ben kime yalvarayım?

Bunu der Şem'inin kızı
Bahçede devşir nergizi
Ak olsun huzurda yüzü
Ya ben kime yalvarayım?

YEMEN TÜRÜSÜ

Merhametsiz Padişahlar, askeri
On senedir bekletiyor Hicaz'da
Genç iken kocadım, yitirdim yâri
Soyha Yemen yiğit komadı bizde

Padişah'a söylen yâri göndersin
Bu kanunu, bu zagonu döndersin
On seneyi bir seneye indirsin
Hiç mi merhamet yok Sultan Aziz'de?

Gelin, ömrüm geçti ben mozuluyom
Kara saçım ağ ördürdüm düzlüyom
On senedir asker yolu gözlüyom
Saç ağardı, ferim kalmadı gözde!.

A Ğ I T

Ne yokuşun başındayım
Ne inişin dibindeyim
Daha onbeş yaşındayım
Bana dulluk yakışır mı?

Askerler giyer karayı
Kepin tarayı, tarayı
Doktor bile bilemedi
Yüreğindeki yarayı.

Göksun'un göğel turnası
Gürün'ün yağal elması
Bu da bizden ganil kalsın
Onbeşinde dul kalması.

Celâ'nın da büyük öz'ü
Sen kime ediyon nazı
Gitme kuzum burda eğlen
El alır gönlünün düştüğü kızı.

Kapınızın önü dölek
Felek güldürmez ki gülek
Eli oynattı güldürdü
Sana hayin baktı felek.

K O Ş M A

Azm eyleyip geldim mihman olmaya
İcabetli gördüm sultan Sivas'ı
Ne gülşen sahalar, ne güzel makam
Sadakatli gördüm sultan Sivas'ı

Bir soru meclisi belli nişanlar
Heyecan kalbimi sardı o anlar
Münevver simalı ol şah-i hanlar
Cesaretli gördüm sultan Sivas'ı

Derhal de gönlüme bir heves geldi
Zekâ nizam üzre ummana daldı
Herkes masasına geçip söz aldı
Nezaketli gördüm sultan Sivas'ı

Derdimend'in asla hilaf sözüm yok
Çok şair var provada arzum yok
Ümmiyim efendim elde yazım yok
Adaletli gördüm sultan Sivas'ı

YARELERİM AÇMAYIN

Dinleyin ağalar hasbıhalimi
Eserim şây'oldu her bir diyara
Bir noksansız imla mânalı kelam
Aşkım mahrem değil hep aşıkâre

Deryayı ummana dalmayan bilmez
Pir elinden bade almayan bilmez
Simya defilesin bulmayan bilmez
Özbirle yüz tutup perverdigâre

Sinnim hemen hemen kemali buldu
Korkarım defterde çilemiz doldu
Zekâ her cephede nişantaş oldu
Yine kavuşmadık bir bahtiyâre

Derdimend'im yarelerim açmayım
Bundan artık müşkül hale düşmeyim
Muhannetin köprüsünden geçmeyim
Ne minnetim yare, ne de ağyare

BU DAĞLAR

Yârim sen gidince gurbet ellere
Büründü bahara, yaza bu dağlar
Geçit vermez yücesinde ellere
Âşık benim gibi, öze, bu dağlar.

Bahar gelir her tarafı şenlenir
Sinesinde tüm âşıklar dinlenir
Kulaktan kulağa adı ünlenir
Hayrandır turnaya, kaza bu dağlar.

Garip Fatma, yücesine çıkıyor
Yârin geleceği yöne bakıyor
İçindeki derya coştı akıyor
Bazı da bürünür güze bu dağlar..

G Ö Z L E R İ M

Geceleri uyku girmez gözüme
Seher vakti yâri bekler gözlerim
Aşk ateşi düşmüş yanar özüme
Yârin hayalini bekler gözlerim.

Bakarım bahara, yaza yanarım
Mecnun'un gittiği ize yanarım
Aslı'yım, aşkımla köze yanarım
Dert üstüne derdi ekler gözlerim.

Fatma'ya da kara bahtı gülmedi
Bekledim, gurbetten haber gelmedi
Lokman Hekim geldi, yine bilmedi
Vermez sırrın ele, saklar gözlerim.

A Ş K

Kadir Mevlâm, dağ başında
Verdi aldı bu aşk beni
Karanlıkta ılık gibi
Gördü aldı bu aşk beni

Ah eyledim yana yana
Aşk ile döndüm divana
Bir o yana bir bu yana
Sürdü aldı bu aşk beni

Güllüşah'ım çevre yönden
Yandım aşkın alevinden
Yaklaşıp da can evimden
Vurdu aldı bu aşk beni.

KIRIK TRK

Otur i, ben sana sâki
Olayım canım efendim
Kol kol saımı boynuna
Dolayım canım efendim

Yaklaş beri, kalma geri
Gözümün, dizimin ferî
Seni canımdan çeri
Alayım cânım efendim

Güllüşah gülşende seni
İstiyorum tende seni
Tende değil, bende seni
Bulayım canım efendim.

GÜLSÜM ANA

Cemalinden senin ey mâh
Garik-i bahr-ı envarım
Senin hicrinle ah eyvah
Nedim-i bezm-i ağyarım

Tecelli eylemiş rahman
Senin vechinde ey cânan
Hututundur bana kur'an
Bihamdillâh haberdârım

Dedim cismimdeki cansın
Dedin gönlümde mihmansın
Dedim âşûb-u devransın
Dedin kim fitnedir kârım

Dedim ihya eder her dem
Seni ey zade-i Meryem
Benim ol cevher-i akdem
Anınçin kenz-i esrarım

Dem urdu bezm-i vahdetten
Zekanım dürr-ü hikmetten
Şarâb-ı nab-ı vuslatten
Ne mestim ben ne hüşyarım

Gönül çün oldu müştâki
Bana bir mey sun ey sâki
Kıl ihsan devleti bakı
Ki ben gayetle bîmarım

Cihanın germ ü hem serdi
Değildir Gülsüm'ün derdi
Gürûh-u Nacînin virdi
Alidir Şah-ı ebrarım

SEYHAN NEHRİ İLE KONUŞMA

Dalga dalga nakışını
Engin, yüksek yokuşunu
Gözyaşlarım sanıyorum
Seyhan senin akışını.

Akan sular yorulur mu
Bu da benden sorulur mu
Düşmanlar üstümden geçer
Bu da benden sorulur mu?

Uyuma gözlerim, uyuma
Kör olursun yuma yuma
Uyumak zamanı geçti
Vatan geldi uçuruma!

Senin, sizin vatanınız!
Aman beni kurtarınız!
Düşman pençesinde kaldım
Kurudu mu Türk kanınız?..

H A Y R İ Y E

Muhammed Ali kuluyuz kulu
Tâ elest bezminde demîşiz beli
Aslımızdır Hacı Bektâş-ı Veli

On iki imânın demin görmüşüz
Sefine-i Nûh'a biz de binmişiz
Muhammed Ali'ye ikrar vermişiz
Gürûh-i Nâciyiz dönmeyiz geri

Atamız Âdemden aldık haberi
Yezidlere çektik tiğ u teberi
Ebû türab dendi bize ezeli
Gürûh-i Nâci'yiz dönmeyiz geri

Otuz iki harfin dersin almışız
Asl-ı Kur'an biziz nefsi bilmişiz
Sadâsız kalb kalbe kelâm etmişiz
Gürûh-i Nâciyiz dönmeyiz geri

Babında bekler Hayriye gedâyı
Şükür minnet kabûl etti recâyı
Din ü imânımız içelim demi
Gürûh-i Nâciyiz dönmeyiz geri

SAMITLI HÖRÜ

Felek nasıl kıydı Sultan Balıma
Bunca muhip intizardır yoluna
Halin arzedeyim erkân kıluna
Efendimin sinesinde yara var yara

Yaz gelende lâle, sümbül bitirir
Kenz anam da kuzusunu yitirir
Kün diyende cüml'âlemi yetirir
Efendimin sinesinde yara var yara

Gül yüzlü efendim teri sileyim
Sen durasın ben yerine öleyim
Sensiz mihmanımı nerde bulayım
Efendimin sinesinde yara var yara

Gül yüzlü efendim yiğitler hası
Ne zaman bey oldun örtündün fesi
Ehlibeyit kuzusu çekeyim yası
Efendimin sinesinde yara var yara

Duydum haberini ciğer ezildi
Tabutu koyanda kaş göz süzüldü
Hacı kardaş dört yanına düzüldü
Efendimin sinesinde yara var yara

Bindi ecel atına da inmedi
Şu fâni dünyada yüzü gülmedi
Bir dilek diledim kabul olmadı
Efendimin sinesinde yara var yara

Bu beyti söyleyen Samıtlı Hörü
Yüreğim başında ehlibeyt nuru
Şu benim sevdiğim âlemin piri
Efendimin sinesinde yara var yara

ÂŞIK HÜSNE BACI

Sivas'ın yolları uzaktır uzak
Bülbül, gül dalından ah eder firak!
Gariptir şenlikler, kurarlar tuzak
Elimsin, ulumsun, gülüm Gökçedağ.

Ruslar mezarlıkta gelip oturdu
Ağam, paşam gitti demir getirdi
Köyün arpasını çekti götürdü
Elimsin, ulumsun, gülüm Gökçedağ.

Hüsne'nin giydiği aldan yeledir
Çarkımı döndüren çarhı feledir
Feleğin işleri böyle dönektir
Elimsin, ulumsun, gülüm Gökçedağ.

ANİ (KARS) KALESİ

Girdim seyreyledim bedenini Ani
Dille vasfolunmaz kal'asın Ani!
Bir namıdar şah eline düşüpsen
Ne mümkün, alınmaz kal'asın Ani!

Cihana ezber olmuş ismi var
Her canlının bu dünyada hasmı var
Kapısında çift ejderha resmi var
Türabına yakışır nakışın Ani!..

* Gökçedağ, Kars'tadır, 2600 metre yükseklik-
tedir.

HÜSNİYE BACI

AŞK OLSUN

Horasan şehrindon duyuldu sesi
Âşık muhiplere düştü hevesi
Yedi bâb içeriy pirin türbesi
Eşiğin bekleyen câna aşk olsun

Mağribten maşrıka oynar kılıcı
Eşiğin bekleyen olmuştur hacı
Pirimin başında elif-i tacı
Eşiğin bekleyen sâna aşk olsun

Ol sultan yürüttü yedi dağları
Bozuldu çürükler kaldı sağları
Türbe bahçesinde cennet bağları
Eşiğin bekleyen câna aşk olsun

Abdal Mûsa derler pîrimin ismi
Ateşe girince yanmadı cismi
Sana niyaz eden Derdment HÜSNÎ
Eşiğin bekleyen câna aşk olsun

AŞK OLSUN — II

Şükür olsun yaradanın demine
Seyyah tâlib düştü bahar evine
On iki imâm Ali şah yoluna
Hû deyen canlara pîrim aşk olsun

Türbe bahçesinin etrafı bağlar
Revân olmuş suları akar çağlar
Üstümüze gelen ol yedi dağlar
Dağları yürüten câna aşk olsun

Sıra dağlar bir hoşcasına dizildi
Görmez münkirlerin özü üzüldü
Pîrim değirmeni sola döndürdü.
Döndüren canlara pîrim aşk olsun

Abdal Mûsa derler pîrimin ismi
Ateşe girince yanmadı cismi
Daim niyaz eder **Derdment HÜSNİ**
Ayn-ı cem erenlerine aşk olsun

NEFES

Çevir yüzün semaya
Otur her dem duaya
Niyaz eyle Hudâya
Derdine dermân gelsin

Eski defterlerin dūr
Masivâyı dilden sür
Durma ey can Hakkı gör
Zatına irfân gelsin

Varlığı hâk edelim
Benliği çâk edelim
Gönlümüz pâk edelim
Canlara canân gelsin

Bakma yalan dünyaya
Düşme kuru sevdaya
Yalvar Nuri Baba'ya
Lûtf ile ihsân gelsin

Terkeyle cümle varı
Koma elden ikrarı
Sakın etme inkârı
Kalbine iman gelsin

Nuri baba şahımız
Açıktır dergâhımız
Hoş eyle mihmânımız
Yanımıza can gelsin

Yolumuz Hakk'a gider
Her işler bunda biter
Nuri babam lûtfeder
Saki dem anam gelsin

İKBAL sen aç gözünü
Pâk et kendi özünü
Şaha döndür yüzünü
Her işin âsân gelsin

KAPU CAMİ DESTANI

Konya vilayeti illerin hası
Orta yerindedir Kapu Camisi
Ehli irfan, milletin hepisi
Ne güzel camidir Kapu Camisi.

Üç yerinde vardır ulu kapusu
Mevlâ'dadır hem senedi, tapusu
«Allahım!..» der kulların hepisi.
Ne güzeldir Konya Kapu Camisi.

Minaresi arşa doğru uzanır
Etrafı kandillerle bezenir
Nice canlar gelmesine özenir
Ne güzel camidir Kapu Camisi.

Bunları söyleyen bir Aşık kızı
Hak'kın huzurunda ak olsun yüzü
Mevlâm günahlardan korusun bizi
Ne güzeldir Konya Kapu Camisi..

KOCALIK

Hayır ameli çoğ ise
Mevlâya yüzü ağ ise
Eğer günahı yoğ ise
Yanmaz ateşe kocalık

Kocalığın müşkül işi
Dökülür kirpiği kaşı
Sallanır titirer başı
Döner sarhoşa kocalık

Ne yanına gelir kızlar
Ne gelin yarasın tuzlar
Ayağına kısmet gözler
Döner baykuşa kocalık

Kalksa yoluna gidemez
Etrafa seyran edemez
Değirmeni un edemez
Döner kör taşa kocalık

Okuyup karadan geçmez
Kuş olup havada uçmaz
Fes püskül eline geçmez
Börk giyer başa kocalık

AŞIK MERYEM eder destan
Nakl edeyim her nefesten
Yiğiti çok Arabistan
Olasın paşa, kocalık!

ÂŞIK MÜMİNE BACI

G İ D E R K E N

Yazıcıoğlu'nu görseydi gözüm
Bir lâf desem tutulurdu sözüm
İldim, tıklım, testiye kattım
Yiyeceğiymiş oğlum kızım

Çıngıllı oda'da gelip de
Boşayıvereceğini bilseydim
Eviri çeviri harman gibi
Savunurdum evin içini

K A V G A

Can evinde iliğin yok
Başında da peliğin yok
Kız yüzünde kılığın yok
Güler yılışık yılışık

Öğünü öğünü bu hale geldin
Gök baklan kitli de ben seni gördüm
Sana derim sana hey donu düşük
Benim ise aşım var bişik!..

NACİYE BACI

V A R D I R

Ey erenler, erler nasıl ersiniz?
Söyleyin, sizinle dâvâmız vardır
Bacılara niçin nâkıs dersiniz?
Bizim de Hazret-i Havvamız vardır

Bizi de halk eden Süphan değil mi?
Arslanın dişisi arslan değil mi?
Söyleyin mâkbul-i rahman değil mi?
Ümm-i Gülsüm, Zeyneb, Leylâmız vardır.

Naciye fakir ve kemter bacıdır
Muhammed Ali'ye kuldur, nâcidir
Cümle erenlerin başı tacıdır
Fatime-tüz Zehra anamız vardır.

D E Y İ Ş

Mürşidim efendim başlar tacısın
Bu cihanın bir kıymetli mâhısın
Afedersin, pek mürüvvet kânısın
İsyan bizden şahım, mürüvvet sizden

Yanıyor yüreğim, ateş saçıyor
Bu aşkın âteşi hadden aşıyor
Çıkmıyor gönülden, yara açıyor
İsyan bizden pirim, afetmek sizden

Ayrırma bizleri cemalinizden
Hata bizden daim, atâ da sizden
Dört kapı görünür dergâhımızdan
İsyan bizden şahım, mürüvvet sizden

Şahım hoş gör, sakın kırılma bize
Ne hacet söylemek, malumdur sizâ
Çıkarma gönülden bu ricam size
İsyan bizden şahım, mürüvvet sizden

Pirimin nazarı bize kâfidir
Pir Muhammed Ali bize sâkidir
Nuri baba pek mürüvvet kânıdır
İsyan bizden şahım, mürüvvet sizden

Elinizde bir dem yetiştir kâhi
Açık olsun Çamlıcanın dergâhı
Nafia'nın sensin melce penahı
İsyan bizden şahım, affetmek sizden.

G Ü Z E L L E M E

Kır atımın kara kara gözü var
Mohaçta ve haçta ayak izi var
Başım diktir canımda Türk özü var
Ben giderim atım gider nal gider.

Atım kuyruğunu sallar estirir
Rüzgârı düşmana nefes kestirir
Elin hor bakışı beni küstürür
Gerçek kalır güzel gider mal gider

Erzurum'dan getirdim eğerini
Hak severim istemem diğerini
Ben bilirim adamın değerini
Rüzgâr eser yaprak gider, dal gider.

Nevcihan der atım yürüktür yürük
Şalvarım var saçlarımda kırk örük
Biz dağı erittik yaptık ta körük
Bu vatanda biz yaşarız el gider.

ÂŞIK NURŞAH

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE

Türküm, Türklüğümle şeref duyarım
Tarihlere sığmaz soyum var benim
Mehmetçik anası bir gül fidanım
Atalardan gelen boyum var benim.

Yurdumun kadını, selvi, çınarım
Aşk ile çağlayan dertli pınarım
Meşaleyim, zaferlerde yanarım
Fatih'ten, Yavuz'dan payım var benim.

Nurşah'ım, aşkımla gezerim dağ taş
Ararım kendime dostça bir kardaş
Sakin ha, beni hor görme arkadaş
Cephede düğünüm, toy'um var benim...

A Ğ L I Y O R

Sıraselviler'de gördüm bir kadın
Yuvasından ayrı düşmüş ağlıyor
O garip de alamamış muradın
Ayrılık şerbetin içmiş, ağlıyor.

Telleri yok, saızı vardı yanında
Kâh Levent'te gâhi Okmeydanı'nda
Ezan vakti bir caminin önünde
Elini Mevlâ'ya açmış, ağlıyor

Doyunca içmemiş hayat kabından
Rengi soluk derdin ızdırabından
Bir de yırtık resim düşmüş cebinden
Resmin üzerine düşmüş, ağlıyor.

Dedim: Derdin nedir be garip kızım?
Dædi: Benim çoktan akmış yıldızım
Koca İstanbul'da yapayalnızım
Adresi yok, yolu şaşmış, ağlıyor.

Nurşah mıydı, kimden düşmüştü ayrı
Saçları dağınık, boynu da eğri
Aşk kime vurursa gülmüyor gayrı
Umut kesmiş, sabrı taşmış, ağlıyor.

ÂŞIK PERİ HANIM

O Y N A Ş I R

Kâtiplerin şahı defter içinde
Kalem ile nazik eller oynaşır
Fitneli, fiillisin, nazü gamzeli
Dehanında şirin diller oynasır

Aşkının elinden giderim dade
Derdim olup gün-ü günden ziyade
Şive i reftarın düşende yade
Bağrımın başında miller oynaşır

Dad eylerim haray naşı elinden
Yandı ciğer aşk ateşi elinden
Men deyirem gözüm yaşı elinden
Yüzüşür sunalar göller oynaşır

Adam var dolanır mekrin içinde
Adam var dolanır zikrin içinde
Senin kemalinde senin fikrinde
Acayip, garayip haller oynaşır

Peri'yem halk ara olmuşum bacı
Kimsenin kimseye ne ihtiyacı
Belh'in, Buhara'nın, Hind'in haracı
Zinehdende siyah hallar oynaşır

PİR SULTAN KIZI SANEM

A Ğ I T

Dün gece seyrimde coştuydu dağlar
Seyrim ağlar ağlar pîr sultan deyü
Gündüz hayalim'de gece düşümde
Düş de ağlar ağlar Pîr Sultan deyü

Uzundu, usuldu dedemin boyu
Yıldız'dır yaylası, Banaz'dır köyü
Yaz bahar ayında bulanır suyu
Sular çağlar çağlar Pîr Sultan deyü

Pîr Sultan Kızıydım ben de Banaz'da
Kanlı yaş akıttım baharda güzde
Babamı astılar kanlı Sivas'ta
Dar ağacı ağlar ağlar Pîr Sultan deyü

PİRE DESTANI

Aciz kaldım pirelerin elinden
O pireler neler etti başıma
Kimse bilmez sohbetinden, dilinden
Hepisi yumuştu, girdi aşıma

Köşe başlarına kurdum kerevet
Pireler elinden olaydım rahat
Tahta kehlesini görmek kerâhat
Yine kanım değdi ince dişine

Pireler elinden kurdum bir seki
Ben çıkmadan geldi çıktı bir teki
Onu gördü geldi hep gerideki
Hepisi düştüler benim peşime

Pireler buldular benim izimi
Tuttum birisini kırdım dizini
Oya oya hem çıkardım gözünü
Pireler geliyor eli düşene

Tuttum pireleri yere uçurdum
Birini öldürdüm, binin kaçırdım
Uyumadan bir geceyi geçirdim
Cümlesi gülüştü benim işime

Çoban tutsak pireleri gütmeye
Müşteri bulunmaz alıp satmaya
Sol böğrüne vuruncağız depmeye
Kırayazdı kaburgamı, düzüümü

Akşam olur bir araya toplanır
Sabah olur yorgan döşek yoklanır
Karnı doyar, hiç görünmez saklanır
Birisinin göremedim başını

Bir elinde iğne, bir elinde bız
Şükür ellerinden kurtulduk ucuz
Sakine Hatun'u ettiler aciz
Kerpetenler değsin kanlı dişine.

ÂŞIK SARICAKIZ

ÇABUK GEL

Gurbetten dönmenin geldi zamanı
Göreceksen ömrüm bitti çabuk gel
Çiçekler süsledi çayır çimeni
Dereceksen ömrüm bitti çabuk gel

Hep aklıma yâr hayalî takıldı
Çokları bu yolda yandı, yakıldı
Rüzgâr vurdu, sarı saçlar döküldü
Öreceksen ömrüm bitti çabuk gel

Teselliyi vereceksen dilinle
Hasret boynum saracaksan kolunla
Yaralara melhem kendi elinle
Sürecekse ömrüm bitti çabuk gel

Hasret cana yetti, işte doğrusu
Gözyaşlarım oldu, sicim gibi su
Dünyada son arzum iki yudum su
Verecekse ömrüm bitti çabuk gel

Murat yaylasını yaylamamıştım
Sana ben hal beyan eylememiştim
Sarıcayım sırrım söylememiştim
Ereceksen ömrüm bitti, çabuk gel.

TUTARLAR SENİ

Sarıverir ahtapotun kolları
Kıvrım kıvrım edip tutarlar seni
Kesmişlerdir tutacağın dalları
Denizler içinde yutarlar seni.

İster çabalama, ister gayret et
İster yeri göğü inlet, feryat 'et
Tekin değil dünya işi, dikkat et!
Diyardan diyara atarlar seni.

Sarıcağız; eğri büğrü söz etme
Yakıp yakıp yüreciğin kőz etme
Eğer âşık isen fazla naz etme
Bir gün el yerine katarlar seni!..

Â Ş İ K L A R

Âşık ne demektir soran olursa
Yüzü gülmez, gözlerini yaş görün
Aşığın varlığı olmaz dünyada
Mezarında iki tane taş görün

Aşığın yüreği canandan yana
Âşık boyun eğmez lutfе, ihsana
Âşıklar boşuna gelmez cihana
Milletinin kurbanıdır hoş görün

Esen rüzgârlardan sorarlar bizi
Sitem baltasıyla kırarlar bizi
Sarıcağız bir gün ararlar bizi
Baş köşede yerimizi boş görün

D E Y İ Ş

Ayım doğmaz, günüm doğmaz
Cihanım başkadır benim
Bir damla içine sığmaz
Ummanım başkadır benim

Bülbül gibi ederim zar
Her gül yanında diken var
Aşkım yağmur, sevgim rüzgâr
Harmanım başkadır benim

Sarıca'yım söz satarım
Teraziyim dert tartarım
Dertli bülbülüm öterim
Figanım başkadır benim

DİLİ BENDEN

Gel seninle konuşalım
Ağız senden, dili benden
Hep beraber dolaşalım
Dağı senden, çölü benden

Yaylaları yaylayalım
Deryaları boylayalım
Gerçekleri söyleyelim
Ağız senden, dili benden

Sarıcakız'ın yaşına
Gör neler geldi başına
Düşelim aşk ateşine
Közü senden, külü benden

VAR MIDİR?

Aşkın ile alevlendim yanarım
Bunu söndürecek suyun var mıdır?
Göçebeyim oba oba konarım
Beni konduracak köyün var mıdır?

Gahi o yandayım gahi bu yanda
Sadakat bulamam canandan canda
Ne ararım bilirmisin ben sende?
Tatlı dilin şirin huyun var mıdır?

Dünya nimetine karnı tok oldum
Bazı düşeş oldum bazı yek oldum,
Belli olan hedeflere ok oldum.
Bu oku atacak yayın var mıdır?

Şahsenem der bağlarda gül ararım
Yâr ile var idi kavli kararım
Zülüflerim tel tel olmuş tararım
Örüp bağlayacak bağın var mıdır?

F A K İ R İ N

Hayatın şartları oldu bir dram
Vatandaş açlıktan olacak verem
Yoksulun gündüzü gecesi haram
Hayıra yorulmaz düşü fakirin

Ev kirası çok pahalı veremez
Geçiminde bir karara varamaz
Can tatlıdır kendisini vuramaz
Eksilmez gözünden yaşı fakirin

Har an kayguludur yoksulun başı
Arzular sofrada bir yağlı aşı
Daha otuzuna gelmeden yaşı
Ağzında bulunmaz dişi fakirin

Yeter be Şahsenem bu kadar vurma
Fakire selam ver zengini sorma
Böyle boş şeylerle kafanı yorma
Allaha kalmıştır işi fakirin

ŞAH SULTAN

KEREM EYLE

Uzatıp başını açmış kanadın
Gökyüzünde zaman dönmek murâdın
Böyle miydi bana ahdin, amanın?
Gel bizim illere, gez, kerem eyle!

Turnam, gök yüzünde yüksek gidersin
Adûdan, zâlimden hazer m'edersin?
Yalınız kalırsam gadir edersin
Gel bizim illere, gez, kerem eyle!

Güzel turnam, pervâz edüp, gel gitme
Gidüp gurbet ilde bir mekan tutma
Garip kaldım, beni böyle terk etme
Gel bizim illere, gez, kerem eyle!

Turnam böyle mahsun mükedder gitme
Ali'yi seversen beni terk etme
Şah Sultan yaralı göğsünden, yitme
Gel bizim illere, gez kerem eyle!

ŞAH TURNA

U T A N S I N

Yol yordam bilmeyen köylü vatandaş
Seni bu hallere koyan utansın
Kırık ekmek, bir tas ayran, yağsız aş
«Şükreyle haline» diyen utansın.

Bir ekmeği kırka böldün pay ettin
Çalıştın da emeklerin zay'ettin
Tahta beşiklerde yavru büyüttün
Ağlayan sesini duyan utansın.

Ayağı nasırlı, yüzü çapaklı
Korkar mı çakaldan arslan yürekli
Yürekli elleri kazma, kürekli
Siz yürürken size vuran utansın.

Şah Turna'yım, bugünleri görenler
Fikrinin uğrunda mutlu ölenler
Kul hakkını çalıp çırpıp yiyenler
Siz yürürken size vuran utansın..

N E F E S

Yürüt sâki demi irfan cemidir
Cemiyet sultanı şahım Alidir
Âşık-ı sadıkların kıblegâhıdır
Yürüt sâki demi irfan cemidir.

Erenler ceminde yanar چراغı
Şâh-Merdan Ali boynumun bağı
Süzüldü eridi derunum yağı
Yürüt sâki demi irfan cemidir

Erenler bağının bülbülleriyyiz
Şâhımız gül olmuş biz kullarıyyız
Hakikat şehrinin biz yollarıyyız
Yürüt sâki demi irfan cemidir

Elhak nakşeylemiş kudret elile
Bezetmiş cemalin konca gülile
Şâhım bir dem verse kendi elile
Yürüt sâki demi irfan cemidir.

Şehriban kulunum fedadır cânım
Hizmetimi kabul etsin sultânım
Bize muin olsun Şâh-ı Merdanım
Yürüt sâki demi irfan cemidir.

ŞEREF BACI

NUR DOĞDU

Bism-i Şahtan başlayalım
Can başı feda kılalım
Her daim şahı analım
Nûrdan bir nûr daha doğdu

Bism-i Şahtır işin önü
Olmuşuz erenler kulu
Ali baba Nurun gülü
Nûrdan bir nûr daha doğdu

Recam budur kabul eyle
Rahmetindien dûr eyleme
Kul oldum azad eyleme
Nûrdan bir nûr daha doğdu

Meydan erkân kuruldu
Kırklar yediler cemoldu
Dede Baba destin sundu
Nûrdan bir nûr daha doğdu

Ali Baba başlar tacı
Şüphesiz olmuşuz naci
Böyle söyler Şeref Bacı
Nûrdan bir nûr daha doğdu.

YEMEK DESTANI

Evvela yürüttük baştan, çorbayı
Sarımsakla terbiy'olmuş paçayı
Domatesle pişirmeli bamyaı
Midemizi açsın, hoş misal olsun.

Bihamdillah hiçbir şeyi taşlamam
Yağ içinde yumurtayı boşlamam
Yumşak somun olmayınca başlamam
Semiz etin kenarları al olsun.

Baklavayla börek derkenar ola
Şeker helvası da bir hisar ola
Toplanıp ihvanlar bir karar ola
Sadk u mahabbetli ehli- hal olsun.

Mısırgayı bir hal edin oldurun
Ortasına fıstık, pirinç doldurun
Dolmaları üzer beşer kaldırın
Kuvvetli bedene irtihal olsun.

Katmeri ince aç, yağın sakınma
Sakın ona haşhaş yağı kullanma
İnce etten olur hem de çullama
Tavada pişmiş bir kızıl hall olsun.

Enginar ile kereviz ıspanak
Karnabetle semizota birle bak
Patates, domates, böğrölce, kabak
Onlar da içinde hasbihal olsun.

Mıkla, çılбір, mantı, kaygana gelsin
Makarnayla keşkeş, kukkus çekilsin
Şalga pişip gelir iken dökülsün
Kalan yemekler de istimal olsun.

Köfte, yaprak, bir de lahna dolması
Sar'erik, zerdali, nohut yahnisi
Zülbiyeyle pancar, turp salatası
Onlar da içinde pür-kemal olsun.

Tabakta turşu da kalmasın mahzun
Zeytinyağ üstüne sıkılsın limon
Balığı kızartın getirin pür-hûn
Yiyelim bizler de can misal olsun.

Yiyenler nimetin şükrün bilirse
Vücut kuvvet bulup halin alırsa
Bu yemekler bize her gün gelirse
İster ise altı ay oruç hal olsun.

Sebebin işleyip kârın gözetsin
Herkes varıp nasibini devşirsin
Günde bana üçer üçer pişirsin
Hulku, huyu güzel bir ayal olsun.

Ta'n etmen ahabplar biz bu âşıkı
Nimet ucuz amma budur lâyıkı
Çok istemem ben keseme harçlığı
Beşibirlik ile bin riyal olsun.

Hak verir dostuna, yarınki günü
Çorba yemeklerin önüdür, önü!
Yemeğin bastırmak için üstünü
Kahve ile tütün on çuval olsun.

Bihamdillan yedik nimet ü nanı
Bizim zamanımız bolluk zamanı
Bin üçyüz ondörtte yaptım destanı
Okunsun, dillerde bir icmal olsun.

TEVHİDE HANIM

FERYAT EDERLER

Gülşen'i dehr içre açılan güller
Etrafa kol vermiş lâle sünbüller
Anda cem olmuşlar erbab-ı diller
Işkın elinden feryat ederler

Bir kere fikrit ol meh cemali
Fera muş olur mu dilden hayali
Cümle erbab-ı dile sordum bu hali
Işkın elinden feryat ederler

Hakkın piyalesin nûş eylemişler
Destinden dünyayı hoş eylemişler
Gör nice bunlara âşık demişler
Işkı nelinden feryat ederler

Bu umman-ı aşka dalması müşkil
Dergâhı divana varması müşkil
Yâr ile vuslata ermesi müşkül
Işkın elinden feryat ederler

Tenezzül etme Tevhîde bâ y ü gedaya
Erenlerle hazırol vakt-i dûaya
Aşıkanın çıkmada ah'ı semâya
Işkın elinden feryad ederler

TUNCELİLİ EMİŞ BACI

HAYDİ BACILAR

Zeynep bacım, Fatma anam, Gül teyzem
Gelin biz de meydanlara çıkalım
Ezenlerin, bozanların, zâlimin
Umudunu tırnak tırnak yıkalım.

Çekelim bayrağı, geçelim öne
Aydınlık verelim kararan güne
Hak düşmanı soysuzların üstüne
Ateş almış güller gibi akalım.

Yıllar yılı boynumuzu bükenin
İleriye tutup geri çekenin
Yurdumuza gözlerini dikenin
Tepesine tepesine çökelim.

TÜRKMEN KIZI

FELEKNÂME

Yermekle bitiremedik
Seni be felek, seni..
İşlerinin belli değil
Yönü be felek, yönü!

Zulümle kaynıyor kanın
Fitneyle dolu dört yanın
Ne olacak şu dünyanın
Sonu be felek, sonul..

İnsanoğlu uslanmıyor
Hakikatle süslenmiyor
Kılıçların paslanmıyor
Kını be felek, kını...

Sırası değil şaşmanın
Hedefe tek tek koşmanın
Gelecek hesaplaşmanın
Günü be felek, günü...

Cihan iyiliğe dar mıdır
Mal mülk kullara yâr mıdır
Haramzadenin var mıdır
Sonu be felek, sonu!

Bir yanda kıdemli putlar
Bir yanda insan robotlar
Geçiyor kırılan potlar
Bini be felek, binil.

Türkmen Kızı, başlamaya
Namertleri haşlamaya
Mecbur etme taşlamaya
Beni be felek, beni!

K A R A S E V D A

Çiçek misin, petek misin, bal mısın
Gül de gül yüzünde güller açılsın
Yeşil misin, mavi misin, al mısın
Kaldır perdeleri yollar açılsın.

Yalancı dünyaya geldim geleli
Dolaşır peşimde ölümün eli
Haylice uzundur dostların dili
Konuş da paslanmış diller açılsın.

Geçeli gündüzlü erir bakışlar
Küser deli gönül, çatılır kaşlar
Ansızın ayrılık şarkısı başlar
İzin ver mecliste fallar açılsın.

Gönül lügatında bitmiş kelime
Çaresiz, dolaşır dilim dilime
Kağıdı kalemi aldım elime
Çöz şu kelepçeyi kollar açılsın.

Düşmeden elimden bahtın aynası
Doldur nîrim doldur sihirli tası
Yoktur bu sevdanın sonu, ortası
Gel de yolumuzda dallar, açılsın.

Türkmen Kızı, el'al tozlu yolları
Çek çarığı ayağa, sıva kolları
El ediyor gülsende çınar dalları
Akord et sazını, teller açılsın.

USEYLE BACI

N E F E S

Ben hak ile haklanırım
Pir gönülde saklanırım
Zâhidlerde horlanırım
Horlanmakla varlanırım

Âyine gibi sâf olsam
Maksûdumu ben tez bulsam
Aşk-ı İlâhî'le dolsam
Doldukça ben taşlanırım

Her kesin alçağı benem
Râzıyım çekmezem elem
Şah cemâlin nice görem
Görsem âşık hoşlanırım

Gaib erenleri bulsam
Bâtınımdan haber alsam
Âb-ı kevser içüp kansam
Kana kana uslanırım

Varlık ile yok olanlar
Yolunda doğru duranlar
Gönülde Hakk'ı bulanlar
Bu âleme aldanırım

Pir Sultanım Hak'ka gider
Münkiri imâna çeker
Useyle bir nazar ister
Havalanır kuşlanırım.

A Ğ İ T

Altın yüzük parmağında
Kaput giyer tırnağında
Burda bir muallim ölüğ
Atatürk'ün örneğinde.

Hasta Bekir Beyim hasta
Kara ka'kül deste deste
Anan ağlar, bacın ağlar
İncesu'ya varır posta.

Yekin Bekir Bey'im yekin
Takım giyer döküm döküm
Tel çekin Hafız Efendi
Ankara'dan gelsin hekim.

Al-Efendi tel vuruyor
Sıhhiyeler gelsin diye
Kim beddua verdiydi
Başmuallim ölsün diye.

Sabahınan zil çalındı
Talebeler düzülüyor
Can veriyor Bekir Beyim
Gelin gibi süzülüyor.

Yaşa Bekir Bey'im yaşı
Ünü gider dağa taş
Bayrağı direğe çeker
Sanırsın ki Kemal Paşa..

S O R U

Yâ Muhammed, bize nâkıs diyorlar
Nedendir erlerin bu hatâları?
Ehl-i beyte karşı düşkün olurlar
Çünkü doğru değil iddiaları

Ezvâc-ı tâhîrat nâkıs olur mu?
Nâkıs diyen erler hakkı bulur mu?
Böyle kem söz erden hiç umulur mu?
Kim doğurdu bunca embiyâları?

Abes şey halk etmemiştir Hudâ
Nâkışlığı kabul etmeyiz aslâ
Bacılar büyüttü, işte essealâ
Bu dünyaya gelen evliyâları

Sanmayın ki ersiz olmaz dünyayı
Düşünün bir kere Meryem Ana'yı
Pedersiz doğurdu koca İsa'yı
Bacıların yoktur müdârâları

Ey erler, biz sizden dünyada eriz
Çünkü size hürmet, hizmet ederiz
Gittiğiniz yolda hep beraberiz
Gütmeyiniz böyle boş davaları

Gerçi kıyafette size uymayız
Hakıykatta sizden geri kalmayız
Malûmunuz olsun, erden saymayız
Bize nâkıs diyen budalaları

Nâkıstan mı geldi Ahmed-i Muhtar
Nâkıs-zâda midir Haydar-ı Kerrâr
Ananıza nâkıs demeyin zinhar
Tesir eder size bed-duâları

Zehra'nın nutkunu güzel dinleyin
Ey erenler, erler, doğru söyleyin
Biz doğurmadık mı, beyan eyleyin
Sizi irşat eden bu babaları

G Ö R D Ü M

Mâh-ı muharrem derdi hicranda
Şah imam Hüseyin Ali'yi gördüm
Ağlar idim âh ü zâr ile gamda
Şah İmam Hüseyin Ali'yi gördüm.

Erenlerin nazargâhı önünde
Arzum kaldı cemâlinin nûrunda
Medet mürvet dedim durdum dârında
Şah İmam Hüseyin Ali'yi gördüm.

Yeşil ammâmesin sarmış başına
Ay gibi parladı alnın döşüne
Kimse akıl erdiremez işine
Şah İmam Hüseyin Ali'yi gördüm

Aman mürvet dedim tuttum destini
Sıdk ile isteyen bulur dostunu
Ağlarken şad etti Zeyneb miskini
Şah İmam Hüseyin Ali'yi gördüm.

GELİYORUM

Ey benim ruhumun tacı
Bakma öyle gülüyorum
Ayrılık zehirden acı
İçtim, onu biliyorum!

Gidip dönecektin hani?
Bekletmek iyi mi yani!
Bıraktığın üç fidanı
Gözyaşımın suluyorum.

Bazı an olur, inan ki
Nefesin yüzümde sanki
Bazen öyle yakınsın ki
Seni bende buluyorum.

İnan kafamdasın her an
Tersini söylersem yalan
Sana bana sebep olan
Sürünsünler diliyorum.

Neler yaptın yeni yeni
Anlayabildin mi beni
Duydum, ölüm almış seni
Bekle, ben de geliyorum!

KİM KİMDİR

ADİLE SULTAN

Adile Sultan, Osmanlı Padişahlarından İkinci Sultan Mahmut'un kızıdır. 1825 — 1898 yılları arasında yaşamıştır. Din ve tasavvufa karşı büyük temayül göstermiştir. Şeyhleri ve dervişleri koruması ile ün salmıştır. İstanbul'da bir çok hayır işlerine öneyak olmuştur. İyi bir öğrenim gören Adile Sultan Divan sahibi kadın ozanlardandır. Şiirlerinin çoğu Aruz vezni ile yazılmışsa da halk şiiri tarzındaki eserleri de Divanda yer almaktadır.

(Kaynak: Tekke Şiiri Ant. V. M. Kocatürk ve Hisar Dergisi, Sayı: 42)

ARİFE BACI

Arife Bacı 1868 yılında Rahva'da doğmuştur. Tüccar Arif Ağa'nın kızıdır. On yaşında iken akrabalarından Çivicizade Mustafa Efendi ile İstanbul'a göçmüştür. Çok iyi bir din eğitimi gördüğü anlaşılmaktadır. 1917 de İstanbul'da ölmüştür.

(Kaynak: Bektaşî Şairleri Antolojisi — Saadettin Nüzhet Ergun)

AŞIK ASLI BACI

Aşık Aslı Bacı, 1935 yılında Afyon'da doğdu. Asıl adı Münevver Tolun'dur. Selçuk Kız Enstitüsünden sonra Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin süsleme ve resim dalları Kurdösuar kısmından mezun oldu. Kreatlist, aksesuar ve modacı olarak 23 yıl çalıştı. Bu dallarda yurt içi ve yurt dışında bir çok sergi ve fuarlara katıldı. Şiire son sekiz yıl içinde (1969 da) gönül veren ozan, Aşık Ömer'in torunudur. Bir gazetenin Boğaz Köprüsü güfte yarışmasında birincilik ödülünü aldı ve güftesi bestelenerek Fatma Türkân tarafından plâğa okundu. Kısa za-

manda şiirlerinin yayılması ve beğenilmesi ile asıl adı Münevver Tolun olan ozan, Aşık Aslı Bacı mahlasını yeni ad olarak aldı ve halk ozanlarının arasına katıldı. «Ana» Dergisinin yarışmasında birinci seçilen Aslı Bacı İstanbul, Antalya, Şarkışla ve İznik'te yapılan şöenlerde yer aldı.

(Kaynak: Aşıklar Şöeni — Tahir Kutsi — 1977)

ÇUKUROVALI AYŞE BACI

Çukurovalı Ayşe Bacı Adanalı'dır. Hayatının kesin çizgileri hakkında bir bilgi yoktur. Oğlunu aske-re yollayan, arkalarından sabırla bekleyen ve şehit haberi üzerine deyişler yakan binlerce Anadolun ana-sından biridir.

(Kaynak: Başakların Sesi — Müjgan Cunnur)

AYŞE BERK

Aşık Ayşe Berk, 1833 — 1919 yılları arasında yaşayan Şarkışla'lı ünlü halk ozanı Aşık Serdari'nin kızıdır. Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı ve Erzurum Vali Muavinliği görevlerinde bulunan Ekrem Berk'in babaannesidir. Çolak Naci olarak da bilinen Aşık Serdari'nin hayatta kalabilen Nafel ve Emine'den sonra Aşık Ayşe Bacı üçüncü çocuğudur. Çocukluğunda babasını ev arkadaşlarını dinleyerek yetişmiştir. Bu kitapta yer alan destanı Kemal Atatürk'e ulaştıramamıştır. Oğlu Haydar Efendi, annesinin ve dedesinin bazı şiirlerini not etmiştir.

(Kaynak: Şarkışlalı Aşık Serdari — Ahmet Özdemir)

AYŞE KADIN

Ayşe Kadın, Denizli'nin Gölemezli köyünde doğup yaşamıştır. 1909 da doğmuştur. 1933 yılının Şubat ayında devecilerin Derbent köyü yakınlarında do-

nup ölmeleri üzerine komşusu Fatı Kadınla birlikte yaktıkları ağıt ünlüdür. Ayşe Kadın'ın başkaca ağıt ve türküleri de vardır.

{Kaynak: Türk Halk Müziği ve Oyunları Dergisi Sayı: 1982/2 Der: Mansur Kaymak-Mustafa Subakan.}

AŞIK AZME BACI

Aşık Azme Bacı Şarkışla'lıdır. Asıl adı Azime Tinni'dir. Şarkışla Belediye Zabıta Amiri Tinni'nin eşidir. 1942 de doğmuştur. Genç kızlığından başlayarak deyiş söyleyen Azme Bacı'nın şiirlerini 1980 den beri oğlu Timuçin Tinni toplamaktadır. Bu kitapta yer alan şiirin yazılışı şöyle olmuştur: Timuçin Tinni bir anı defteri almıştır. İlk sayfayı annesine, babasına ayırmıştır. Annesi okuma yazma bilmediğinden kendisine ayrılan sayfa boş kalır. Anne buna üzülür, bir kaç gün sonra «şu bana ayırdığın sayfayı aç bakalım» diyerek deyişini yazdırır. Timuçin Tinni daha sonra annesi için özel bir defter alarak deyişlerini kaydetmeye başlar.

{Kaynak: Timuçin Tinni'nin anı defteri Bizə veren: Edebiyat öğretmeni Özkan Yalçın.}

BANU HANIM

Banu Hanım Çankırı'lıdır. Çerkes ilçesine bağlı Atkaracalar köyünde 1863 de doğmuş, 1916 da ölmüştür. Annesi Fatma Hanım, babası köyün okumuş ileri gelenlerinden Gâzi Mustafa Efendidir. Gazi Efendi kızının ve öteki beş çocuğunun doğum tarihlerini, eskiden gelenek olduğu üzere Kur'an'ın bir kıssasına yazmıştır. Çankırlı Banu hanımın okur-yazar olduğu anlaşılmaktadır.

{Kaynak Kültür ve Turizm Bakanlığı MİFAD arşivi}

DELİ ANAKIZ

Erzurum'un Çat ilçesinde 1907 yılında doğmuştur. Babasının adı Halil, kocasının ise Ali Çavuştur. Yaşadığı dönemde Çat'ta okul bulunmadığından halk kültürüyle yetişip deyişler söylemiştir. Çevrede taşlamaları ile ünlenmiştir. Hele damadına söylediği taşlama çok ün yapmıştır: Damadı, gelin getireceği eve bir boş dağar (büyük küp) koyup «işte evim» demiştir. Deli Anakız, yiyecek ve giyecek bulunmayan eve girmemiş, kızını alıp dönmüştür. Aşık Deli Anakız 55 yaşında ölmüştür.

(Kaynak: T. F. Araştırmaları Sayı: 156)

DÖNE SULTAN

Aşık Döne Sultan, Eskişehir'in Seyitgazi ilçesine bağlı Büyükdere köyünde 1925 de doğmuştur. 22 yaşında iken deyişler söylemeye başlamıştır. Ana ve babası sağır olmasına rağmen ailesi Döne Sultan'ı titizlikle yetiştirmiştir. Deyişleriyle çevresine ün salmıştır. 1958 de Yunus Emre İlköğretmen okulunda ünlü ozan Dursun Ceylanî ile bir «deyişme» yapmıştır. Okumayı sonradan öğrenmiştir.

(Kaynak: T.F. Araştırmaları Sayı: 115 Ferit R. Tuncer)

DİKMENLİ AŞIK EMİNE ŞENER

Dikmenli Aşık Emine Şener, çağımızın en güçlü kadın halk ozanlarından. Dini ve milli şiirleriyle ün kazanmıştır. Deyişlerini «Armağan» isimli bir kitapta toplamıştır. Aşık Emine Şener Malatya'nın Balaban bucağında 1925 de doğmuştur. 7 yaşında babasını kaybetmiştir. Köyünde okula başlamış, teyzesinden arapça ders almıştır. 16 yaşında iken amcası oğluyla evlenmiş, Ankara'ya yerleşmiştir. Hayatının tek üzüntüsü, bir çocuğunun olmayışıdır. Bunu şiir-

lerinde geniş şekilde işlemiştir. Kardeşini «evlat edinek» okutup doktor olmasını sağlamıştır. Emine Şener Hicaz'a giderek hac farızasını da yerine getirmiştir. Ankara'da, Dikmen'de oturmaktadır.

(Kaynak: Armağan Emine Şener'in deyişleri 1960)

KAMANLI ÂŞIK EMİNE

Kamanlı Âşık Emine Bacı Kırşehir'in Kaman ilçesinde dünyaya gelmiştir. Birbiri ardına dört oğlunu ünlü «93 Harbi»nde şehit vermiştir. Oğullarının şehit oluşu üzerine yaktığı ağıtlar Kaman çevresinde halen dilden dile söylenmektedir.

(Kaynak: Türk Halkbilimi — Prof. Sedat Veyis Örnek)

EMİNE BEYZA

Emine Beyza Bacı İstanbul'un Üsküdar ilçesinde doğup yaşamıştır. Topkapı Dergahı postnişinlerinden Mora Yenişehirli Abdullah Baba'nın müritlerindendir. Doğum ve ölüm yılları ve hayatının ayrıntıları hakkında geniş bilgi yoktur. Abdullah Baba 19. yüzyılın sonlarında yaşadığına göre Emine Beyza da bu dönemde yaşamış olmalıdır.

(Kaynak: Bektaşî Şairleri — S. Nüzhet Ergun)

KONYALI EMİNE HANIM

Emine Hanım Konya'lıdır. Babası Hâfız Mehmet Efendi, Dedesi ünlü ozan Âşık Şem'i'dir. Babasının ve dedesinin deyişlerini dinleyerek yetişen Emine Hanım 12 yaşında deyişler söylemeye başlamıştır. «Şemi'nin Gülü», «Şemizkızı» mahlaslarını da kullanmıştır. Tahminen 1860 da doğmuş, 1941 yılında ölmüştür. Son yıllarında bile deyişler söylemiş ancak torunları ve evlatları, Emine Hanım'ın dediklerini «saçma» kabul ederek kaydetmemişlerdir. Bazı deyişleri ve beyitleri Konya'da hâlâ söylenmektedir.

(Kaynak: Konya Halkiyat ve Harsiyatı — S. Nüzhet — Mehmet Ferit)

FADİME GELİN

Fadime Gelin, Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyündendir. 19. yüzyılda yaşamıştır. Gelin olduktan bir süre sonra eşi askere gitmiş, yıllarca dönmemiştir. Sıkıntı ve sabrının ürünleri olan deyişleri yıllarca dillerde dolaşmıştır.

(Kaynak: Sivas Folkloru. Sayı: 1976/36 — Vehbi Cem Aşkun)

FATMA İNAN

Âşık Fatma İnan Elbistan'ın Ekinözü kasabasında doğup yaşamıştır. Çevrenin en ünlü «ağıtçı»sı olarak bilinir. Onbeş yaşında dul kalan bir gelinin ağzından yaktığı ağıt büyük ün kazanmıştır.

(Kaynak: Türk Halkbilimi — Sedat Veyis Örnek)

FATMA OFLAZ (ÂŞIK DİRDİMENT)

Âşık Dirdiment Sivas'ın Kangal ilçesinde doğdu ve yaşadı. 1894 yılında doğdu. 7 yaşında iken, 30 Ekim 1964'de Sivas'ta yapılan «Âşıklar Bayramı»na katıldı. Okuyup yazması, malı mülkü yoktur. Eşi öldükten sonra ağlamaktan bir gözünü kimsesizlikten de elinçekini, avucundakini kaybetti. Deyişlerini konuşur gibi, irticalen yani doğmaca söylemektedir.

(Kaynak: Sivas Âşıklar Bayramı — İbrahim Arslanoğlu)

ÂŞIK FATMA TAŞKAYA

Âşık Fatma Taşkaya Çukurova'lıdır. 1957 yılında Adana'nın Kozan ilçesine bağlı Bucak köyünde doğmuştur. Babası «Âşık Delidolu» mahlasıyla ünlü Hazım

Demirci'dir. Ünlü ozanlardan Âşık Feymani ile evlidir. Feymani ile evlendikten sonra kısa aralıklarla iki çocuğu doğmuştur. Halen eşi Âşık Osman Taşkaya (Âşık Feymani) ve çocuklarıyla Kadirli'nin Azaplı köyünde yaşamaktadır. Daha önceleri «Çoban Osman» adıyla bilinen, daha sonra Feymani mahlasını alan eşi Osman Taşkaya ile mutlu bir hayat sürmekte olan Âşık Fatma Taşkaya'nın çeşitli konularda şiirleri yayınlanmıştır.

(Kaynak: Âşıklar Şöleni kitabı ve Başkent Gazetesi)

GÜLLÜŞAH BACI

Âşık Güllüşah Bacı Uşak'ta doğmuştur. Hüseyin Ağa'nın kızıdır. Mahalli geleneklere uygun olarak küçük yaşta mani söylemeye başlamış, âşıklık eğilimi, Âşık İhsani ile tanışıp evlendikten sonra daha gelişmiştir. Eşi Âşık İhsani ile Türkiye'nin bütün illerini ilçe ve köylerine kadar yıllarca gezdikten sonra İstanbul'a yerleşmiştir. Şu anda Cağaloğlu'nda «Güllüşah Bacı Kitabevi» sahibidir. Âşık İhsani'den boşandıktan sonra kendisini kitabevine, sazına, çocuklarına veren Âşık Güllüşah Bacı âşıklık geleneğine saygı göstermiştir, itibarını yitirmemiştir. 1971'de TGS tarafından yapılan «Altınsaz Yarışması» na katılmıştır.

(Kaynak: Âşıklar Şöleni — Tahir Kutsi)

GÜLSÜM ANA

Gülsüm Ana Tırhala'da 1853 de doğmuştur. İyi bir ailenin iyi eğitim görmüş kızıdır. Önce Çamlıca Bektaşî Tekkesi postnişini Nuri Baba'nın dervişi iken daha sonra Fatih Türbedarı Melami Amiş Efendi'ye intisap etmiştir. 1928 yılında ölmüştür. Tekkede derişlere kendi eliyle yemekler yapıp dağıtışı ile ünlüdür.

(Kaynak: S. N. Ergun — Bektaşî Şairleri)

ADANALI HASİBE

Adanalı Hasibe Ramazanoğlu 1860 yılında Adana'nın Çukurmescit Mahallesinde doğmuştur. Doğma-ca şiir söyleyebilen Adanalı Hasibe Hanım 1949 yılında ölmüştür. Vatanını büyük bir aşkla seven Hasibe Ramazanoğlu, Adana'nın Fransızlar tarafından işgalinde milis kuvvetlerini coşturan deyişler söylemiştir. Hasibe Hanımı noğlu Ekrem Ramazanoğlu da Çukurova'nın kurtuluşunda milis kuvvetlerinin başında büyük kahramanlık göstermiştir. Ekrem Ramazanoğlu da çevrede tanınmış bir şairdir. Hasibe Hanım, işgal günlerinde bir süre Ulukışla'ya taşınmıştır. Seyhan Nehri ile söyleşmesi ve kızının ölümü üzerine söylediği ağıt ünlüdür.

(Kaynak: (T.F.A. Sayı: 1966/208)

ÂŞIK HAYRİYE BACI

Âşık Hayriye Bacı'nın şiirlerine bir çok cönkte rastlanmaktadır. Hayatının ayrıntıları hakkında bilgi yoktur. 18. yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır.

(Kaynak: İlkın Manya arşivi)

SAMITLI HÖRÜ

Samıtlı Hörü. Kars'ın Hanak ilçesine bağı Samıt köyündendir. 16. yüzyılda yaşamıştır. Hayatı hakkında geniş bilgi yoktur. Hacı Bektaş Veli'nin halifesi Balım Sultan için yazdığı ağıt ünlüdür.

(Kaynak: Türk Dili Dergisi. Sayı: 1974/227 — Ümit Kaftancıoğlu)

ÂŞIK HÜSNE BACI

Âşık Hüsne Bacı Kars'ın Hacıhalil köyündendir. 19. yüzyılın sonlarında, 20. yüzyıl başlarında yaşamıştır. Birinci Dünya Savaşında Rusların Kars'tan çekil-

mesinden ve Ermeni mezaliminden önce ailesiyle birlikte Sivas'ın Yıldızlı ilçesine göçmüştür. Hüsne Bacı burada yerleşip evlenmiştir. Sivas'ta ölmüştür. Yeğeni Ali Bakır hâlen Hacıhalil köyündedir. Eski lakâpları Kocalioğlu'dur.

(Kaynak: Hacıhalil köyünden Muharrem Yankaya)

HÛSNIYE BACI

Âşık Hüsniye Bacı hakkında tam bilgimiz yoktur. Deyişleri bazı cönklerde ele geçmiştir.

(Kaynak: Bektaşî Şairleri — S. N. Ergun)

ÂŞIK İKBAL BACI

Âşık İkbâl Bacı 186'da İstanbul'da doğmuştur. Müzikali Derviş Tefvîk Bey'in eşidir. Çamlıca Bektaşî tekkesi mensubudur. «Nefes»leri dillerde dolaşan, bir çok cönkte yer alan Âşık İkbâl Bacı 1912 de ölmüştür.

(Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Arşivi)

HACI LÜTFİYE HANIM

Hacı Lütfiye Hanım, 1912 de Konya'nın Ulurmak Mahallesinde doğmuştur. Ulurmaklı Haydar Efendi'nin kızıdır. Mahalle mektebinde okuyan Lütfiye Hanım, devrinin en ünlü kadın hâfızı olmuştur. Hacca da giden Hacı Lütfiye Hanım, küçük yaşta doğmaca deyişler söylemiştir.

(Kaynak: Türk Folklor Araştırmaları. Sayı: 1968/229)

ÂŞIK MERYEM BACI

Âşık Meryem Bacı, 1863 yılında Antakya'nın Kırıkhan ilçesine bağlı Delibekirli köyünde doğmuştur. Köyde rençberlik yapan Mehmet Efendi Hoca'nın kızıdır. 1916 yılında ölmüştür. Âşık Meryem Bacı'nın

deyişleri Kırıkhan çevresinde dilden dile, kuşaktan kuşağa söylenegelmiştir. Lâtifeli deyişleri ve din konularını işleyen ilahi'leriyle ünlenmiştir.

(Kaynak: Saadettin Nusret Ergun — Halk Şairleri Antolojisi)

ÂŞIK MÜMİNE BACI

Âşık Mümine Bacı Erzurum'un Çat ilçesinde doğmuş, yaşamış ve ölmüştür. Doğumu 1892, ölümü 1952 dir. Çevresinde uyaklı konuşmaları ve deyişleri ile tanınmıştır. Kocası, genç yaşta üstüne «kuma» getirmiştir. Bir çok deyişinde kumasını yeren ifadeler kullanmıştır. Şiir'lerinden bir kısmını İsmet Özalp derleyip yayınlamıştır.

(Kaynak: Türk F. Araştırmaları — Sayı: 156)

NACİYE BACI

Naciye Bacı 19. yüzyılın sonlarında, 20. yüzyılın başında yaşamıştır. Eserlerinden Bektaşî Tekkesine bağlı o'duğu anlaşılmaktadır. Bazı cönklerde adına rastlanan Naciye Bacı hakkında geniş bilgi edinilmemiştir.

(Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı MİFAD arşivi)

NAFİA HANIM

Nafia Hanım Üsküdar'da doğup yaşamıştır. Doğum ve ölüm yılları kesin olarak bilinmemektedir. 19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyıl başlarında yaşadığı anlaşılmaktadır. Büyük Çamlıca'daki Bektaşî dergâhının son şeyhlerinden biri olan Nuri Baba'dan feyz almıştır. Deyişleri bir çok cönkte kayıtlıdır.

(Kaynak: Türk Folklor Araştırmaları — S: 58)

NEVCİHAN BACI

Âşık Nevcihan Bacı yüksek öğrenim görmüştür.

Soyadı Özmerih'tir. İzmir'de doğmuş ve yetişmiştir. Ankara Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi'nin «Paleantropoloji» bölümünü bitirmiştir. Çok iyi derecede İngilizce bilmektedir. NATO ve Amerikan Haberler Merkezi'nde çalışırken aşıklığı yeğ tutmuş ve Ankara Radyoevi'ne girmiştir. TRT Halk Türküleri korosunda görev yapmış 1981 de emekli olmuştur. Konya, Adana, Mut ve Erzurum'da yapılan şölenlerde geniş ilgi ve takdir toplamıştır. Levent isimli bir oğlu vardır. (Kaynak: Âşıklar Şöleni — Tahir Kutsi ve Tarla Dergisi)

ÂŞIK NURŞAH

Âşık Nurşah Eskişehir'e bağlı Mihalıççık'ın Çardak köyünde 1954 de doğmuştur. Babası Osman Aydın, annesi Zenetiye hanımdır. Asıl adı Durşen Mert'tir. Üçbaşı köyünden Mehmet Mert ile evlidir ve üç çocuk anasıdır. İlkokulu köyünde okumuş, küçük yaşta evlenmiştir. Eskişehir'de oturmaktadır. Konya, Eskişehir, İstanbul'da yapılan «Bayram» ve şölenlere katılmıştır. Türküleri banda çekilmiş, radyolarda okunmuştur. «Ata»ya Sesleniş» ve «Türküm» şiirleriyle Atatürk'ün doğumunun 100. yılı olan 1981 de ödüller kazanmıştır.

(Kaynak: Maya Dergisi — Sayı: 53 — Nail Tan)

ÂŞIK PERİ HANIM

Âşık Peri Hanım Azerbaycan halk ozanlarından-
dır. Bir ara Kars'a ailesiyle birlikte göçmüş, daha sonra Bakü'ye dönmüş ve orada ölmüştür. Küçük yaşta deyişler söylemesiyle dikkati çekmiştir. Yaşı ilerledikçe şiir gücü ile birlikte güzelliği ile de dikkati çeker olmuştur. Bir çok Azeri ozan kendisine şiirler yazmıştır. Âşık Peri Hanım, gönül dostu bildiği ozan-

ları birbirinden ayırmamıştır. Âşık Mîrza Hasan'ın etkisinde kalmıştır.

(Kaynak: T. Folklor Araştırmaları — Sayı: 41-43)

PİR SULTAN KIZI SANEM

Pir Sultan Kızı Sanem, ünlü halk ozanı Pir Sultan Abdal'ın kızıdır. 17. yüzyılda yaşamıştır. Mezarı Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı Banaz köyünde orman kıyısındadır. Babası Pir Sultan'ın etkisiyle yetişmiş ve deyişler söylemiştir. Babasının ölümü üzerine yazdığı ağıt yüzyıllardanberi dilden dile dolaşmaktadır.

(Kaynak: Halk Edebiyatı Antolojisi — P. Naili Boratav — H. Bedii Fıratlı)

SÂKİNE HATUN

Âşık Sâkine Bacı, 1840 da doğmuştur. Eskişehir'in Seyitgazi kasabasında yaşamıştır. Son dönem Bektaşî Tekkelerinin saygı duyduğu «bacı»lardandır. Sultan Şüce Tekkesi postnişini Ali Rıza Hadi Baba'nın kızıdır. 1902 de Hakk katına yürümüştür.

(Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı MİFAD arşivi)

ÂŞIK SARICAKIZ

Âşık Sarıcakız 1949 da Eskişehir'de doğmuştur. Eskişehir'li bir ailenin kızıdır. Babası atletizm milli hakemlerinden Mehmet Manya, annesi Lâtife hanımdır. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da yapmış, Konya Kız Öğretmen Okulu'ndan mezun olmuştur. Asıl adı İlkin Manya olan Âşık Sarıcakız, Ankara, Erzurum ve İstanbul köylerinde öğretmenlik yapmıştır. Hâlen Göztepe Pansiyonlu İlkokulunda görevini sürdürmektedir. İstanbul İzci Liderilerindendir. Küçük yaşta saz çalma ve deyişler söylemeye başlamıştır. Kon-

ya, Silifke, İstanbul, Antalya'da düzenlenen Âşıklar Bayramı ve şöenlerine katılmıştır. Erzurumlu Âşık Reyhani ve Âşık İhsani ile evlenmiş, boşanmıştır. Müzik-San Vakfı tarafından 1982 «Yılın Kadın Ozanı» seçilmiştir.

(Kaynak: Âşıklar Şöleni)

ÂŞIK ŞAHSENEM

Âşık Şahsenem 1942 yılında Sarıkamış'ın Boyalı köyünde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Mahmut, Annesinin adı Fatma'dır. Amcası Âşık Mustafa'nın bir çok sazlı sözlü toplantılarında bulunan Âşık Şahsenem, daha küçük yaşlarda saz çalıp, şiir söylemeye başlamıştır. Bir edebiyat öğretmeni ile evli olan Şahsenem, bir erkek çocuk anasıdır. 1974 de İstanbul Festivali ve Antalya Festivali içinde yapılan «Âşıklar Şöleni»nde yer almıştır.

(Kaynak: Âşıklar Şöleni — Tahir Kutsi)

ŞAH SULTAN

Şah Sultan, Malatya'nın İsa köyünde doğup büyümüştür. Malatyalı Derviş Mehmet'in müridi ve çırığıdır. Şah Sultan'ın babası Mehmet Efendi de Derviş Memet'in dostlarındandır. Şah Sultan, inde duygu ve derin düşüncesini küçük yaşta belirtmeye, şiirler söylemeye başlamıştır. Genç yaşta büyük ün ve itibar kazanmış, kendisine «Şah Sultan» denilmiştir. Çevrenin Şah Sultan, önce Anhazar köyüne gitti daha sonra ise Bozan köyüne giderek yerleşti. Şah Sultan'ın çeşitli konularda deyişleri Malatya çevresinde ilgi ile dinlenip söylenmektedir.

(Kaynak: Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri — Refik Ahmet Sevengil)

ŞAH TURNA

Şah Turna, Gürün ilçesinin Kaynarca köyünde 1951 de doğmuştur. 13 yaşında iken geçirdiği çiçek hastalığı sonunda iki gözü görmez olmuştur. Çocukken kovaladığı arıların sesini sazında çıkarmayı denirken böylece arıların yerini sazı almıştır. Yurt içinde ve dışında bir çok gösteriye katılmıştır.

(Kaynak: İlkın Manya arşivi)

ŞEHRİBÂNÜ BACI

Şehribânü Bacı Üsküp'te doğup büyümüştür. Bugün Yugoslavya Devleti sınırları içindeki bu güzel şehirde, Türk kadınlarının duygu ve düşüncelerini deyişlere dökmüştür. Üsküp Bektaşî Tekkesi postnişini Süleyman Baba'nın eşidir. Nefes'leri ile çevresinde büyük ilgi ve takdir toplayan Şehribânü Bacı'nın ünü Türkiye'de de yaygındır. 1803 de öldüğü tespit edilmiştir.

(Kaynak: Kültür Bakanlığı MİFAD arşivi)

ŞEREF BACI

Şeref Bacı, Kasımpaşa'da 1854 de doğmuştur. Ölüm yılı 1909 dur. Kasımpaşalı Mehmet Ağa adında bir kahvecinin hanımıdır. Çamlıca'daki Bektaşî Tekkesinde Nuri Baba'nın müritlerindendir. Deyişlerine bazı cönklerde rastlanmaktadır.

(Kaynak: MİFAD arşivi)

KONYALI ŞERİFE

Konyalı Şerife Bacı, Konya'da doğmuş, yaşamıştır. Bakkal Ali Ağa'nın kızıdır. Kadınlara Mevlid, kadın meclislerinde ilahi, koşma, destan okuyarak geçi-

mini sağladığı tespit edilmiştir. Doğum tarihi 1869 dur. Ölüm tarihine dair bir kayda rastlanmamıştır. Çocukluğunda okuduğu anlaşılmaktadır. Eserlerinden bazıları «Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı» isimli kitapta yer almıştır. En ünlü destanlarından biri «Yemek Destanı»dır.

(Kaynak: Saz Şiiri — Vasfi Mahir)

TEVHİDE HANIM

Tevhide Hanım, 19. yüzyılın sonlarında Manisa'da doğup yaşamıştır. Zamanın iyi öğrenim gören kadınlarından. İkinci Abdülhamit'in tahta geçiş törenini izlemiş, Sultan Abdülaziz devrini yaşamıştır. Mevlevî kadın ozanlarımızın önde gelenlerinden.

(Kaynak: T.F.A. — Sayı: 98 — Mehmet Önder)

TUNCELİLİ EMİŞ BACI

Tuncelili Emiş Bacı 1950 de Tunceli'de doğmuştur. Ailesiyle birlikte daha sonra Sarız'a göçmüştür. Halk ozanlarını dinleyerek yetişmiş, etkili, güzel şiirler yazmıştır.

(Kaynak: Ozan Dolu Anadolu — İhsani Sırhoğlu)

TÜRKMEN KIZI

Türkmen Kızı'nın asıl adı Sıdika Yüksel'dir. 1940 yılında Malatya'da dünyaya gelmiştir. Denizcilik Bankası görevlilerinden Nurettin Yüksel'in eşidir. Gönül, Mehmet, Perihan isimli üç çocuk annesidir. İlköğretimden sonra kendi kendini yetiştirmiştir. Küçük yaşta şiir söylemeye başlamıştır. Bazı deyişleri bestelenmiştir. Bir süre gazetelerde günlük taşlamalar yazmıştır. Taşlama ve deyişlerini «Türkmen Kızının Sazından» isimli kitapta toplamıştır.

(Kaynak: Türkmen Kızının Sazından — Sıdika Yüksel)

USEYLE BACI

Useyle Bacı'nın ne zaman yaşadığı belli değildir.

Eserleri bazı cönklerde yazılmıştır. 18. veya 19. yüzyıl-da yaşadığı tahmin olunmaktadır.

(Kaynak: Bektaşî Şairleri Antolojisi — S. N. Ergun)

YETER BİBİ

Âşık Yeter Bibi Kayseri'nin Yalak köyündendir. Asıl adı Yeter Demirci'dir. Köylülerin hala anlamına «Bibi» dediği Yeter Bibi, 1938 yılında zatürreden ölen Başöğretmen Bekir Bey için söylediği ağıt ile tanınmıştır. Çeşitli konularda deyişleri de vardır.

(Kaynak: Türk Halk Bilimi — Prof. Sedat Veyis Örnek)

ZEHRA BACI

Zehra Bacı 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında yaşamıştır. Doğumu 1870 dir. Ölüm tarihi belli değildir. Eserlerine bir çok el yazması kitapta rastlanmaktadır. İstanbul'da Merdivenköy'deki Şahkulu Sultan Tekkesinin postnişini Ali Hilmi Dede-baba'dan feyz aldığı anlaşılmaktadır. Kadınların toplum içinde eşit haklara sahip olması konusunda ısrarlı deyişler söylemiştir.

(Kaynak: MİFAD arşivi)

ZEYNEP BACI

Zeynep Bacı'nın doğum yeri ve yaşayışı hakkında bilgimiz yoktur. Deyişlerine bir çok cönkte rastlanmaktadır.

ZONGULDAKLI ENGİN BACI

Zonguldaklı Engin Bacı 1947 de doğmuştur. İlk gençlik çağında evlenmiş, üç çocuğu doğmuştur. Eşinin kendisini ve çocuklarını bırakarak yurt dışına çalışmaya gitmesi onu derinden sarsmıştır. Zonguldak çevresinde şiirleri elden ele, dilden dile dolanmaktadır.

(Kaynak: Ozan Dolu Anadolu — Âşık İhsanî)

İÇİNDEKİLER

Ana Sesi	7	İkbal Bacı	66
Sunuş	23	Lütfiye Hanım	68
Adile Sultan	23	Aşık Meryem	69
Arife Bacı	24	Mümine Bacı	70
Aslı Bacı	25	Naciye Bacı	71
Ayşe Bacı	29	Nafia Hanım	72
Ayşe Berk	30	Nevcivan Bacı	73
Ayşe Kadın	33	Aşık Nurşah Bacı	74
Aşık Azme Bacı	35	Aşık Peri Hanım	76
Banu Hanım	36	Pir Sultan Kızı Sanem	77
Deli Anakız	38	Sâkine Hatun	78
Aşık Döne Sultan	39	Aşık Sarıcakız	80
Emine Şener	41	Aşık Şahsenem	83
Kamanlı Aşık Emine	45	Şah Sultan	85
Emine Beyza	46	Şah Turna	86
Emine Hanım	48	Şehri Banu Bacı	87
Fadime Gelin	50	Şeref Bacı	88
Fatma İnan	51	Konyalı Şerife	89
Fatma Oflaz	52	Tevhide Hanım	92
Fatma Taşkaya	54	Tuncelili Emiş Bacı	93
Güllüşah Bacı	56	Türkmen Kızı	94
Adanalı Hasibe	60	Useyle Bacı	96
Hayriye	61	Yeter Bibi	97
Samitli Horû	62	Zehra Bacı	98
Aşık Hüsne Bacı	63	Zeynep Bacı	100
Hüsniye Bacı	64	Zonguldaklı Engin	101
		Kim Kimdir	103

HALK ŞİİRİNDE ANA SESİ

Bu kitap, binlerce türküye, ağıda, mani'ye soluk veren analardan, bacılardan, gelinlerden ses getiriyor. Duyanlar, düşünenler, gurbet kahrı çekenler, özleyenler.. Duygu ve düşüncelerini, kahr ve sevinçlerini türküye döken kadınlar, bizim kadınlarımız...

Kendisi de "Sarıcakız" adıyla tanınan bir halk ozanı olan İlkin Manya bu kitapta, kadın ozanları bir araya getiriyor. Bu eserde sevecen kadınların, özlemle tutuşan gelinlerin, gözü yaşlı, bağı taşı anaların can alıcı solugunu duyuyoruz..